

İZMİR ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDEKİ KUŞ FIGÜRLÜ BİZANS SERAMİKLERİNE ÜSLUPSAL AÇIDAN BİR YAKLAŞIM

Lale DOĞER*

İzmir Arkeoloji Müzesi Bizans seramik koleksiyonu arasında genel görünüşleri ile sualtı buluntusu oldukları anlaşılan ancak buluntu yeri belirsiz sgraffito tekniği ile işlenmiş 46 adet açık kap mevcuttur. Bunlardan tabak ve çanak formundaki 27 adet kabın iç yüzeylerinde ana bezeme elemanı olarak kuş figürlerine yer verilmiştir¹. Yurt içinde Alanya, Antalya, Fethiye, Bodrum Sualtı Arkeoloji ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri ile yurt dışındaki pek çok müzede yine genelde kaynağı belirsiz sualtı buluntusu olarak benzerleri belirlenebilen bu kaplar, taşıdıkları kuş figürleri ile üslup ve sanatçı sorununa ışık verebilecek çeşitleri içermektedir.

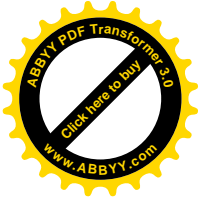
İslam sanatında 9. yüzyıldan beri bilinen ancak Bizans sanatına 11. yüzyılda girerek seramik süslemesinin gözdesi olan sgraffito tekniği ile işlenmiş kaplarda kuş figürleri, astarı da kazıyacak şekilde ince uçlu bir aletle çizilmiştir. Daha sonra fırınlanan seramikler, şeffaf renkli sırla kaplanarak tekrar pişirilmiştir. Şeffaf renkli sır, beyaz astarlı kısım üzerinde daha açık bir renk, bezemelerin bulunduğu kısımlarda ise doğrudan hamur üzerine geldiğinden daha koyu renk almıştır. İç yüzeylerde yer alan merkezi madalyonlar ile çeşitli genişlikteki bandların kontur çizimlerinde pergel kullanıldığı, merkezlerdeki pergel ayağı izinden anlaşılmaktadır.

Yarı kaba gövde yapısı izlenen kaplar, köşeli kum ve kireç içerikli, iyi derecede pişmiş, sert, az gözenekli hamur yapısı gösterirler.

Hamur renklerinde kırmızımsı sarıdan sarımsı kırmızı ,kırmızımsı kahverengi, açık kırmızımsı kahverengi , açık kırmızı , kavuniçi-kiremit rengi, sütlü kahverengi pudramsı görünüme varan değişiklikler izlenmekte olup Türkiye Bilimsel Araştırmalar Kurumu (TÜBİTAK) Kimya Bölümünde Atomik Absorbsiyon yöntemi kullanılarak

* Yard.Doç.Dr., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü.

¹ Aynı koleksiyon içindeki sgraffito tekniği ile işlenmiş balık figürlü kaplar için bkz. L.Doğer., “İzmir Arkeoloji Müzesinde Bulunan Balık Figürlü Sgraffito Bizans Seramikleri”, *Arkeoloji ve Sanat* 93 (1999), 38-42; Aslan figürü ile bezeli kaplar için bkz. L. Doğer., “Bizans Seramiklerinde Bezeme Elemanı Olarak Aslan Figürleri”, *Sanat Tarihi Dergisi X* (2000), E.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, 81, Şek.3, 82, Şek.4; İnsan figürü ile bezeli bir adet kap için bkz. L. Doğer., “İnsan Figürlü Bizans Sırlı Seramik Repertuarına Yeni Bir Örnek”, *Sanat Tarihi Dergisi X* (2000), E.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, 58, Şek.1.

Lale Doğer

analiz edilen 12435 envanter tabakta² (Res. 1) kil kompozisyonu; Ca: 2.66 %, Mg: 2.16 %, Fe: 4.31 %, Cr: 0.008 %, Ni: 0.001 %, Al: 8.26 %, Ti: 0.046 % olarak tespit edilmiştir³.

Kapların astar ve sırları genelde sualtı şartlarından etkilenmiş olup, iyi korunmuş örneklerde, iç yüzeylerin tamamı ile dış yüzey ağız kenarlarının beyaz astarla kaplanmış olduğu izlenmektedir. Şeffaf monokrom sırlarda renkler krem ve sarıdır.

Çeşitli derecelerde artistik değere sahip kuş figürleri bitkisel bezeme elemanları ile üç farklı kompozisyonda sunulmuş olup bezemelerin pek çoğu tahrip olmuştur.

Serbest Düzendeki Bitkisel Kompozisyon İçindeki Kuş Figürleri (Kat. 1-23)

Bu kompozisyonda kuş figürleri, daima kap merkezinde olup serbest olarak düzenlenmiş bitkisel bezemeler arasındadır. Ancak hem bitkisel motifler, hem de kuş figürleri kendi içinde çeşitlilik göstererek alt gruplanmalar oluşturur.

İzmir Arkeoloji Müzesi'ndeki 12435, 14694, 12409, 12442, 12443 envanter numaralı kapların oluşturduğu ilk grupta (Şek. 1-5), profilden sağa doğru resmedilmiş muhtemelen evcil ve kutsal sayılan güvercin benzeri kuş figürü sözkonusudur. Tabii görünüşlerine çok yakın resmedilmiş bu figürlerde, rezerv bırakılan sivri gagalı ve boynu halkalı bir baş, balık pulu gibi dolgulanmış şişkin gövde, dikey paralel çizgilerle belirlenmiş kanat, dikdörtgen kuyruk ve paçalar ile üç parçalı pençeler dikkati çekmektedir. Genellikle kanat ve kuyrukların başlangıç ve sonları da bir çift yatay paralel çizgiyle sınırlanmış, gözler içiçe iki daire ile şekillenmiştir. Bitkisel bezemeler

² İzmir Arkeoloji Müzesindeki sualtı buluntusu kapların pekçoğu çok aşınmış veya kalker tabakası ile kaplı bulunduğu için iyi resim alınmamıştır. Bu nedenle makalede daha çok çizimlere yer verilmiştir.

³ İzmir Arkeoloji Müzesine farklı zamanlarda intikal etmiş olmalarına rağmen biraraya geldiklerinde homojen karakter gösteren su altı buluntusu 227 adet sırlı seramik içinden kil analizi için seçilen üç adet sgraffito, bir adet kazıma teknikli kap, Marc ve Ismene Laboratuvarının birbirine yakın olarak belirlediği İstanbul, Atina Agorası ve Pelagos batığı sgraffito teknikli buluntularıyla pek çok element açısından benzeşmektedir. İzmir Müzesindeki buluntular sgraffito, kazıma, slip ve akıtma boya teknikleri ile dekorlanmış olup, gerek form, gerekse bezeme repertuarı olarak Kastellorizo batığı buluntularıyla da uyum içindedir. Ancak Marc ve Ismene Laboratuvarı bu batıktan örnek kaydetmemiştir. Bu nedenle TÜBİTAK laboratuvarında analiz edilen Kastellorizo batığı buluntularına benzer kazıma teknikli bir kap, söz edilen tüm seramikler arasındaki ilişkileri tamamlaması açısından önem taşımaktadır. İzmir Müzesi buluntularına ilişkin kil analiz sonuçları için bkz. L. Doğer., *İzmir Arkeoloji Müzesi Örnekleriyle Kazıma Dekorlu Ege-Bizans Seramikleri*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir 2000 ; Marc ve Ismene Laboratuvarının kil analiz sonuçları için bkz. A.H.S. Megaw-R.E. Jones, "Spectrographic Analyses of Byzantine and Allied Pottery", *BSA* 78 (1983), 235-65.

İzmir Arkeoloji Müzesi 'ndeki Kuş Figürlü...

ise dipleri bir çift oval boğumla kapatılmış, ortaları tomurcuklu ana daldan iki yana kıvrılan rumi benzeri tali dallara ve katlı yapraklara sahiptir⁴.

Şek. 1- İzmir Arkeoloji Müzesi 12435 envanter numaralı çanak.

14677 (Şek. 6) ve 12441 (Şek. 7) envanter numaralı çanaklardaki kuşlar da önceki örneklere benzemekle birlikte daha dik vaziyette resmedilmiş olmaları ve gözlerde dış dairenin yana doğru spiral şekilde kıvrılmasıyla farklılık göstermektedir. 14671 envanterde kayıtlı diğer bir örnekte ise kuş'un başı geriye dönüktür (Şek.8).

Bu grupta değerlendirilen ancak detaylarda farklılık gösteren örnekler Korinthos, Atina Agorası, Selanik⁵, Sparta⁶, Khalkis, Doğu Phokis'te bazı yerleşimler,

⁴ Rumi benzeri tali dallar dışında benzer bitkisel bezemelere sahip balık figürü ile bezeli 12. yüzyıl ortalarına tarihlenmiş Thebes buluntusu için bkz.Ch. Koilakou, "Fine Sgraffito Ware", *Byzantine Glazed Ceramics. The Art of Sgraffito*, ed. D. Papanikola-Bakırtzi, Athens 1999, 29. kat. 6; İzmir Arkeoloji Müzesi'ndeki bir örnek için bkz. L. Doğer., "İzmir Arkeoloji Müzesinde Bulunan Balık Figürlü Sgraffito Bizans Seramikleri", *a.g.e.* Şek. 1, 2.

Lale Doğer

Trakya'da Synaksis - Maroneia⁷, Aşağı Tuna Bölgesinde Dobruca'da Dinogetia yerleşimi, Güney Rusya ve Kafkasya⁸ İstanbul Hippodrom, Büyük Saray, Selçuk-Ayasuluk Tepesi'nde St. Jean kazıları ile Pelagos ve Kastellorizo batıklarından ele geçmiştir. Ayrıca Atina Kanellopoulos, Berlin Müzesi, Toronto Lillian Malcove ve Dumbarton Oaks⁹ Koleksiyonları, Baltimor Walters Art Gallery, British Museum¹⁰, İstanbul Arkeoloji Müzesi, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi¹¹, Alanya, Antalya¹² Müzelerinde de örnekler mevcuttur.

Bu örneklerin her birini ayrıntılardaki müşterekler açısından ele alarak, İzmir Arkeoloji Müzesindeki bezemelerle karşılaştırdığımızda 12435 envanter numaralı çukur tabakta (Res.1, Şek.1) yer alan bezemenin tüm ayrıntı ve üslubu ile bir benzeri Atina Kanellopoulos Müzesindeki 876 envanter numaralı (Res.2) kaptta görülmektedir. Form açısından da benzerlik gösteren her iki kaptaki betimleme şimdilik **A Sanatçısı** olarak adlandırabileceğimiz aynı kişinin eseri olarak yorumlanabilmektedir¹³.

⁵ Selanik buluntuları hakkında bilgi için bkz. G. and M. Sotiriou, *The Basilica of the St. Demetrios at Salonica*, Athens 1952, II, pl. 97 (non vidi). Bu bilgi için bkz. D.T. Rice, "Late Byzantine Pottery at Dumbarton Oaks", *DOP* 20 (1966), 211, dipnot. 20.

⁶ Sparta buluntuları için bkz. R.M. Dawkins-J.P. Droop, "Byzantine Pottery from Sparta", *BSA* 17 (1910-11), pl. XV (non vidi). Bu bilgi için bkz. D.T.Rice, y.a.g.e, 211 bkz. dip. not. 23.

⁷ Örnek için bkz. D. Papanikola - Bakırtzıs, "Serres: A Glazed Pottery Production Center During the Late Byzantine Period", *Ceramic Art From Byzantine Serres*, Illionis Byzantine Studies III, Urbana and Chicago 1992, 23, fig. 14.

⁸ Bilgi için bkz. D.T. Rice y.a.g.e., 211.

⁹ Dumbarton Oak'daki sualtı buluntusu iki örneğin bitkisel bezemeleri Kat. no. 1 ve 13'deki örneklere benzemekle birlikte kuş figürleri gibi daha zayıf çizim karakteri taşımaktadırlar. Bkz. D.T. Rice y.a.g.e, fig. 6, 7.

¹⁰ British Museum'daki sualtı buluntusu bir tabaktaki kuş figürü, bitkisel bezeme olarak Kat. no. 20 ve 24 'deki ikili şevronlara benzer motiflerin arasında olmakla beraber, Kat. no. 5'deki kuş figürlerine en yakın örneklerden birisidir. Bkz. *Treasures of Byzantine Art and Culture from British Collections*, ed. by. David Buckton, 1994, 170, no. 188 b.

¹¹ Örnek için bkz. S. Bilici, *Akdeniz Bölgesi Örneklerine Göre Ortaçağ Anadolu Sgraffito Seramiklerine Materyal, Biçim, Teknik ve Stilistik Açından Bir Yaklaşım-Tarihleme ve Bir Tipoloji Denemesi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Ankara 1992, lev. 171, Şek. 88.

¹² Antalya Müzesinde bulunan envantersiz bir kaptta yer alan kuş figürü, bir önceki dipnotta verilen figürle çok benzerdir. Karşılaştırma için bkz. S. Bilici y.a.g.e, lev. 159, Şek. 67.

¹³ Bu konuda harf ile isimlendirerek tanımladığımız sanatçılar, aynı çizim üslubundaki bezemeleri belirlemektedir. Her bir farklı üsluba göre isimlendirdiğimiz sanatçıların birkaç farklı çizimin sahibi olması mümkündür. Örnek sayısı çoğaldıkça bu çizimler daha net olarak toplanacak ve belirlenecek, böylece muhtemel atölye üretimlerinden de söz etmek mümkün olabilecektir. Atina Kanellopoulos Müzesi'ndeki örnek ve tarihlendirme için bkz. E. Brouscari,

İzmir Arkeoloji Müzesi'ndeki Kuş Figürlü...

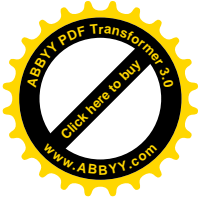

Şek. 2- İzmir Arkeoloji Müzesi 14694 envanter numaralı çanak.

İzmir Müzesi 12443 envanterinde kayıtlı çanakta yer alan kuş figürünün (Şek.5) yakın bir benzeri de British Museum'daki Doğu Akdeniz kökenli belirtilmiş sualtı buluntusu bir çanakta görülmekle birlikte, bu örnek bitkisel motifler bakımından İzmir koleksiyonunun diğer kaplarında görülen ikili şevronlar ve spiral detaylara sahip bezemeler içerir (Şek.9).

8139 numaralı envanterde kayıtlı çukur tabakta da bitkisel bezemeler yaprak karakteri olarak önceki örneklere benzemekle birlikte, ana dal ortasında tomurcuk benzeri motif yoktur ve yan dallar daha uzundur. Merkezde profilden başı geriye dönük figür kıvrık gagası ile yine yırtıcı bir kuşa benzemektedir. Baş dahil olmak üzere gövde ve paçalar çift konturlu balık pulu motifi ile dolgulanmıştır. Dikey paralel çizgilerle belirlenmiş kanat, kuyruk üzerinde sivrilerek sonlanmaktadır. Kanat

“Collection Paul Canellopoulos: Vases Byzantins”, *BCH 112* (1988), 504 ; 506, fig. 3; 516, fig. 19 (3) ; göz şekli için diğer benzer örnek, *The Malcove Collection. A Catalogue of the Objects in the Lillian Malcove Collection of the University of Toronto*. Ed. by. Sheila D. Campbell. Toronto1985, 183, no. 154.

Lale Doğer

başlangıcı gövdeden bir çift paralel çizgi ile ayrılmıştır. Aşağı doğru açılan uzun dikdörtgen kuyruk eksenine de bir çift dikey paralel çizgi yerleştirilerek yanları balık sırtı taranmıştır. Pençeler önceki örneklere benzer, göz ise badem formunda ve bir ucu dışa çekiktir (Şek.10)¹⁴.

14690 envanterdeki çanağı süsleyen kıvrık gagalı kuş figürü de profilden sağa doğru başı geriye dönük olarak resmedilmiştir (Şek.11). Badem şekilli göze sahip baş ile gövde ve paçalar balık pulu gibi dolgulanmıştır. Kanat ve kısa dikdörtgen şekilli kuyruk paralel çizgilerle belirlenmiş, kanat ve kuyruk başlangıçlarında yine bir çift yatay paralel çizgi yer almıştır. Pençeler kısmen önceki örneklere benzemektedir. Kuşun ön tarafında yer alan bitkisel bezemeler kalker tabakası altındadır ancak bir kaç detay önceki örnekleri anımsatır. Sapı kuşun gagasına doğru yerleştirilmiş, sivri bir uçla sonlanan palmet motifinden türemiş bir bitkisel bezeme ise diğer örneklerden ayrıcalık gösterir. Bu motif özellikle İstanbul Arkeoloji Müzesindeki sualtı buluntusu 10344 envanter numaralı örneğe çok yakındır (Res.3). Sadece baş kısmının rezerv bırakılması dışında tümüyle benzer bu kuş figüründe, sapı gagasına doğru yerleştirilmiş, sivri bir uçla sonlanan palmet motifinden türemiş bir bitkisel bezeme de şimdilik **B Sanatçısı** olarak adlandırabileceğimiz kişinin imzası kadar belirleyici bir özelliğe sahiptir¹⁵.

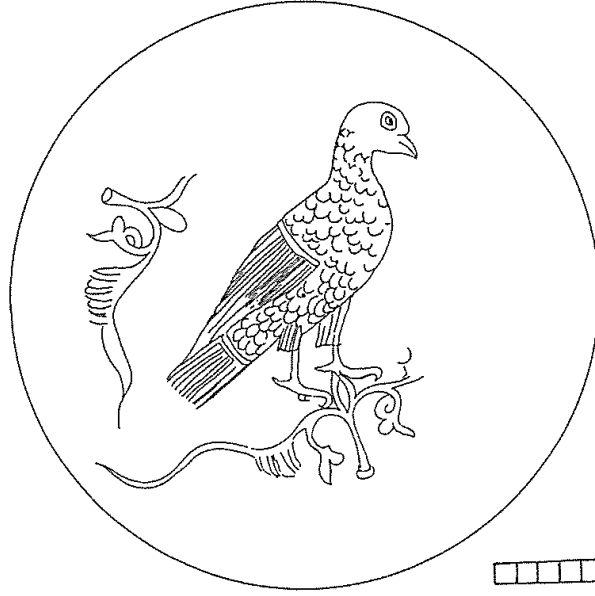
12418 envanterde yer alan çanakta kuş figürü, birer dal üzerinde ters yönlerde katlı yapırlara sahip zarif bitkisel bezemeler içinde bulunmaktadır. Figürün üst

¹⁴ Çift konturlu balık pulu gibi gövde dolguları ile benzer kuyruk yapılarına sahip örnekler belirlenmekte ise de bunlar ayrıntılarda farklılık gösterirler. Örnekler için bkz. H.R. Randal., "Three Byzantine Ceramics (Walter Art Gallery), Baltimore", *Burlington Magazine* LX (1968), fig. 61; V.H. Elbern., "Mittelbyzantinische Sgraffito-Keramik: Neuerwerbungen für die Frühchristlich-byzantinische Sammlung", *Berliner Museen. Berichte aus den Staatlichen Museen Preussischer Kulturbesitz*, NF. 22 (1972), 43, abb. 4 ; Rice 1966, *a.g.e.* fig. 7 ; M. Georgopoulou – Meladini., "Mesaionika Mnimea Evvoias 1973 – 74", *ArchDelt*, Tomos 29 (1973-74), Meros B'2-Athens, 1979, pl. 325 ilk sıra sol ; griffon figürü için bkz. *Handbook of the Byzantine Collection Dumbarton Oaks*, Washington 1967, no. 306; kuyruk şekli için bkz. V. H. Elbern ve H. R. Randall., *a. g. y. .*; Corinth XI, pl. XIII a, no. 1177; Kh. Kritzas., "To Vizantinon nafayion Pelagonisu-Alonnisu", *Arkheologika Analekta Eks Athinon*, IV.2 (1971), 177, fig. 2, 3; P. Armstrong., "Some Byzantine and Later Settlements in Eastern Phokis", *BSA* 84 (1989), 35, fig. 20.

¹⁵ İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki örnek için bkz. Ergil 1994, 37, no. 8; Palmet motifinden türemiş bu motifin daha özensiz örnekleri için bkz. T. Ergil., "1970'de Bodrum'da Batık Gemi'den Çıkan Bizans Dönemi Seramik Kapları", *Antika&Dekorasyon ve Sanat Dergisi* 26 (1994), 38, no. 19; H. R. Randal., *a.g.e.* fig. 59, 61; V .H. Elbern ., *a.g.e.* 43, fig. abb. 4; Ch. Morgan., *Corinth XI The Byzantine Pottery*, Cambridge, Massachusetts, 1942, pl. XLII c, no. 1109; Antalya Müzesi 35 (etüt)'de kayıtlı kap.

İzmir Arkeoloji Müzesi 'ndeki Kuş Figürlü...

kısımında yer alan dalın başlangıcı, aşağı doğru daralan üçgen formda vurgulanmıştır (Şek.12).

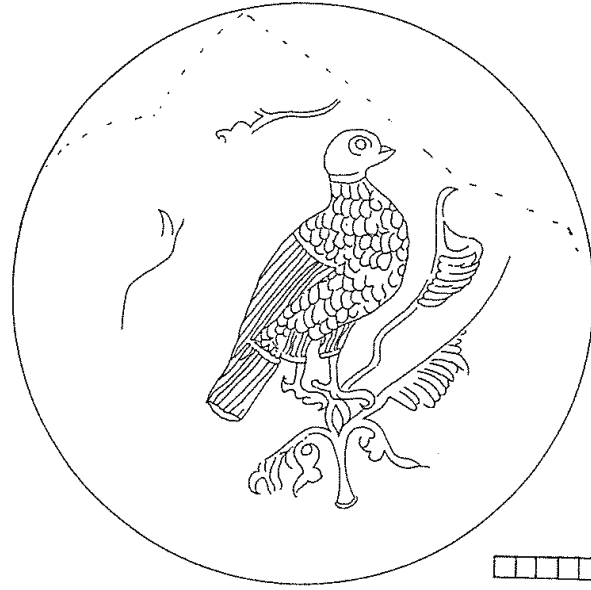
Şek. 3- İzmir Arkeoloji Müzesi 12409 envanter numaralı çanak.

Sağa doğru profilden resmedilmiş figürün başı rezerv bırakılmış, göz ise aşağı doğru kıvrık gaga ile birbirine bir noktada teğet iki yuvarlakla işlenmiştir. Boyunda yakalık bulunmayıp, balık pulu şeklindeki dolgu motif kuyruk başlangıcına kadar uzanmaktadır. Kanat başlangıcı, çift konturlu oval hatlarla belirlenerek yine balık pulu gibi dolgulanmıştır. Dikey paralel çizgilerle devam eden kanat incelemek kuyruk üzerinde son bulmaktadır. Pençeler iki parçalı olarak çizilmişlerdir.

Bu kuş figürlü kompozisyonun yine çok benzeri Antalya Müzesi 49 (etüt)'da kayıtlı kap üzerinde yer almaktadır. Şimdilik **C Sanatçısı'nın** eserleri diyebileceğimiz bu çizimlerde kanat ve üstündeki içi balık pulu dolgulu oval hatlar çok karakteristiktir¹⁶.

¹⁶ Antalya Müzesi'ndeki örnek için bkz .S. Bilici., *a.g.e.* lev. 150, Şek. 68.

Lale Doğer

Şek. 4- İzmir Arkeoloji Müzesi 12442 envanter numaralı çanak.

İzmir Müzesi 7949 envanterde kayıtlı çanak da, ters yönlerde katlı zarif yapraklar arasında yer alan güvercin benzeri figüre sahiptir (Res.4, Şek.13). Aşağı sarkık kısa bir kuyruk çizilmiş, paçalar içiçe dörtgenler şeklinde diğerlerinden farklı yorumlanmıştır. Göz, ikişer yarı dairenin birer noktada kesişmesiyle oluşturulmuştur. Hem bitkisel süslemenin hem de kuş figürünün detaylarında farklılıklar gözlenen bu bezemenin tamamen benzer örneği yine İstanbul Arkeoloji Müzesindeki 10511 envanter numaralı çanakta bulunmaktadır¹⁷. **D Sanatçısı**'nın yorumu olarak tanımlayacağımız bu kompozisyonlarda, bitkisel bezemede ana sap olmayıp, iki yanda rumiye benzer tali saplar da yoktur¹⁸.

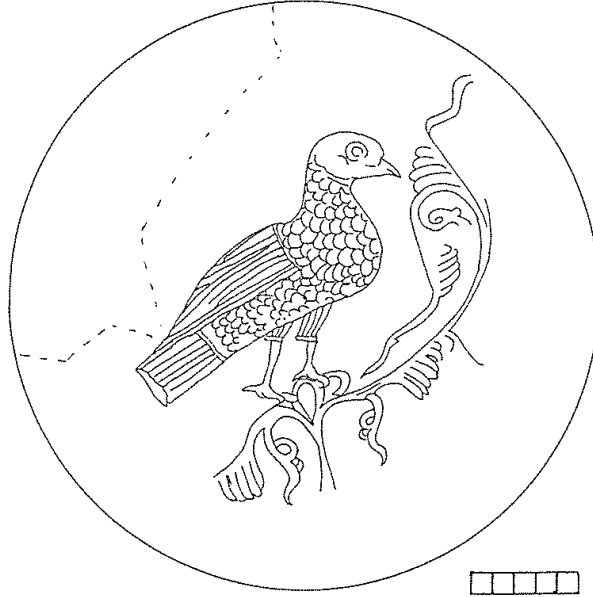
12444 envanterli çanağın yarıya yakın bir kısmı kırık ve noksan olmasına karşın, bezeme kısmen belirgindir (Şek.14). Keklik benzeri figür, alt ve üst tarafı üçgen şeklinde düzenlenmiş ana sap üzerindedir. Bu sapın üst kısmı balık pulu, alt

¹⁷ Bkz. T. Ergil., *a.g.e.* s. 37, no.10.

¹⁸ Yorum farkı olmakla birlikte aynı düzendeki bitkisel bezeme için bkz .E. Brouscari., *a.g.e.* 508, fig. 7; benzer paça için bkz. Ch. Mrgan., *a.g.e.* XLII g, no. 1226; S. Bilici., *a.g.e.* lev. 159, Şek. 67, lev. 171, Şek. 88.

İzmir Arkeoloji Müzesi'ndeki Kuş Figürlü...

kısmı balık sırtı motifi ile dolgulanmıştır¹⁹. Üstten iki yana ayrılan saplar katlı yapraklar taşımaktadır.

Şek. 5- İzmir Arkeoloji Müzesi 12443 envanter numaralı çanak.

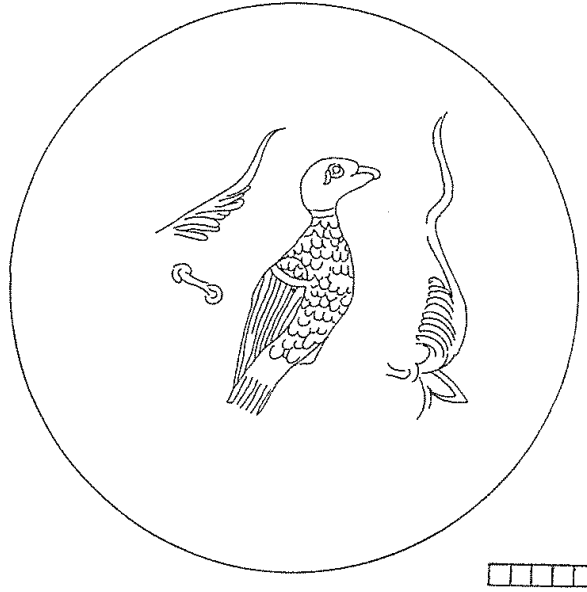
Bu figürde, dış tarafı aşağı çekik gözün kalın kazımayla oluşturulması, baş kısmının sırt boyunca yele biçiminde dikey çizgilerle bezeli, gövdenin ise ince uçlu aletle düzenli aralıklarla sıralı olarak çentiklenmiş olması bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bitkisel motif farklı olmakla birlikte figürün hem yukarıda belirtilen özellikleri hem de gaga şekli, kanat, kuyruk, paça ve pençeleri ile benzer örneği Kanellopoulos Müzesi'ndeki 12. yüzyıl ortasına tarihlenen sualtı buluntusu dışa çekik ağızlı çukur tabak üzerinde yer almaktadır (Şek.15)²⁰. British Museum'da yine sualtı buluntusu çanakta da tamamen aynı özellikleri taşıyan figürle karşılaşılmaktadır.

¹⁹ Detaylar farklı olmakla birlikte kökü üçgen formda düzenlenmiş bitkisel bezeme için bkz. D. T. Rice., *a.g.e.* fig. 7.

²⁰ Örnek için bkz. E. Brouscari., *a.g.e.* 508, fig. 6.

Lale Doğer

(Şek.16)²¹. Ancak bitkisel bezeme yine Kanellopoulos örneği gibidir; pençe ise ilk baştaki örneklere benzerdir. **E Sanatçısı'nın** betimlemeleri olarak tanımladığımız bu örneklerin bir diğer benzeri de Antalya Müzesi 3662 envanter numaralı kasedeki çizim olmalıdır²².

Şek. 6- İzmir Arkeoloji Müzesi 14677 envanter numaralı çanak.

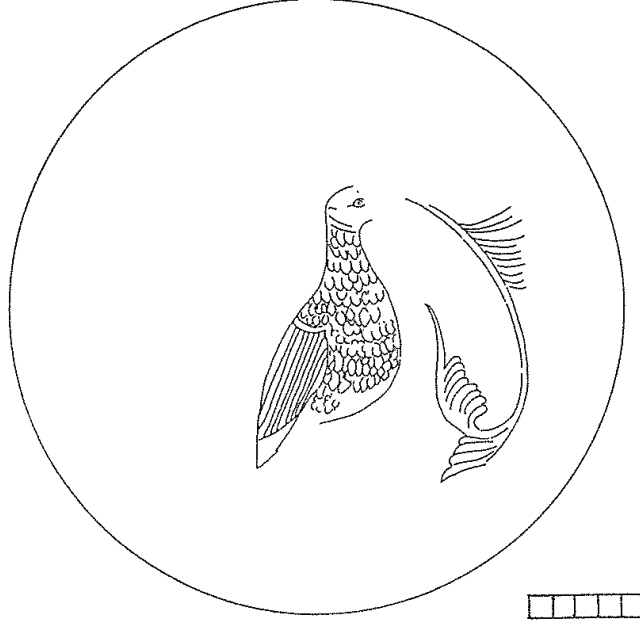
İzmir Müzesindeki 14691 envanter numaralı çanakta figür, bu kez ortası uzun damla biçimli tomurcuklara sahip kanat gibi iki yana açılmış birer yapraklı bitkisel bezeme arasındadır (Res.5, Şek.17). Yaprakların bazıları dikey paralel taramalar şeklinde bırakılmış, uçların bağlantıları ihmal edilmiştir. Muhtemelen kartal cinsi figür profilden sağa doğru oldukça dik pozisyonda baş geriye dönük resmedilmiştir. Rezerv bırakılan baş üzerinde, aşağı doğru kuvvetli kıvrık gaga, içiçe çift yuvarlakla belirlenmiş göz, boyunda ise yakalık mevcuttur. Gövde kuyruk başlangıcına kadar

²¹ Doğu Akdeniz kökenli olarak belirtilen ve 1979 yılında satın alınan kap için bkz. *Treasures of Byzantine Art and Culture from British Collections*, ed.by. David Buckton, 1994, 170, no. 188 a.

²² Örnek için bkz. S. Bilici., *a.g.e.* lev. 155, Şek. 59 , bu örnekte bitkisel kompozisyon İzmir Arkeoloji Müzesi 12440 envanter numaralı çanakta örnekle tamamen benzerdir. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde bulunan 10345 envanter numaralı çanakta yer alan aslan figüründe yele ve vücudun çentiklerle doldurulması yine aynı sanatçının üslubu gibi görülmektedir. Örnek için bkz. T. Ergil., *a.g.e.* 38, no. 16.

İzmir Arkeoloji Müzesi 'ndeki Kuş Figürlü...

yatay devamlı açık yay dizisi motifleri, üçgenimsi kanat ile yuvarlak sonlanan kuyruk ve paçalar dikey paralel çizgilerle dolgulanmıştır. Pençeler ise önceki örneklere benzemektedir.

Şek. 7- İzmir Arkeoloji Müzesi 12441 envanter numaralı çanak.

Vücut dolgusu dışında bu figürün çok benzeri yine Kanellopoulos Müzesi'ndeki bir çanakta yer almaktadır (Şek.18)²³. Özellikle üçgen kanat biçimlenişi, paçalar ve pençeler ile kalın boyun F Sanatçısı olarak tanımlayacağımız kişinin elinden çıkmış gibi görünmektedir. Bitkisel kompozisyon farklı olmakla birlikte, uçları birleştirilmemiş yapraklar üslup birliği taşımaktadır²⁴.

12448 envanter numaralı çanağın bir kısmı kırık ve noksan, bir kısmı kalker tabakası altında olup bezemeler kısmen mevcuttur (Res.6, Şek.19).

²³ Örnekler için bkz. E. Brouscari., *a.g.e.*508, fig. 7.

²⁴ Bitkisel bezemenin tam benzeri ise yine Malcove koleksiyonundaki 12. yüzyıla tarihlendirilmiş sualtı buluntusu çanakta yer almaktadır. Bir balık figürü etrafındaki bu bitkisel bezemeler de aynı sanatçının çizimleri olmalıdır. Örnek için bkz. *The Malcove Collection.A. Catalogue of the Objects in the Lilian Malcove Collection of the University of Toronto*. Ed. By. Sheila D. Campbell. Toronto, 1985, 181, no. 252.

Lale Doğer

Bitkisel bezemeler önceki örneğe benzemekle birlikte içi dikey çizgilerle taralı uzun damla şekilli motif tek başına iki yere daha yerleştirilmiştir. Sağa doğru profilden resmedilmiş figürün gövdesi, başa göre oransız ve basit bir çizim göstermektedir. Rezerv bırakılan başta, spiral şekilde göz²⁵ ile sivri gaga bulunmaktadır. Çift yatay çizgi ile belirlenmiş yakalık, kanat ve kuyruk başlangıçları dışında tüm gövde aşağı doğru daralan dikey çizgilerle doldurulmuştur. Bacaklarda paçalık ve pençe detaylarına yer verilmemiştir²⁶. Bezemenin serbest ve seri bir çizimde oluşturulduğu çizgi hareketlerinden izlenebilmektedir. Tüm bu özellikler Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesindeki 3631 envanter numaralı form olarak da benzer çanakta yer almaktadır. **G Sanatçısı** olarak tanımlayacağımız bu kişinin diğer çizimleri, figür benzerliği ile Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesindeki 3630, Antalya Müzesi'ndeki envantersiz bir kap²⁷, bitkisel bezemeler ile Alanya Müzesi 1. 27. 75 envanter numaralı kaplardaki örneklerde görülmektedir.

İzmir Müzesinin 12439 ve 7950 numaralı kaplarında kuşların, bu kez dalı ihmal edilmiş iki yönlü sivri yapraklardan ibaret bitkisel motifler arasına yerleştirildikleri izlenir (Şek.20-21)²⁸.

²⁵ Yerleştirme biçimi farklı olmakla birlikte spiral şekilli göz için bkz. Kh. Kritzas., *a.g.e.* 178, eik. 7.

²⁶ Basit çizimli bacak örnekleri için bkz. A. Hoti., “Ene me glazure nga qytei I Durrësit”, *Iliria* 1 (1989), 33, tab. III, no. 15, 17, 19 ; Ch. Morgan., *a.g.e.* pl. XLIII d, no. 1211; Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi, env. no. 2267; M. Michailidou., “Kastellorizo Shipwreck”, *Byzantine Glazed Ceramics. The Art of Sgraffito*, ed. Demetra Papanicola-Bakirtzi, Athens 1999, 153. kat. 181, 154, kat. 183.

²⁷ Envantersiz örnek için bkz.S. Bilici., *a.g.e.* lev. 163, Şek. 74.

²⁸ Dalı ihmal edilmiş sivri yaprak motiflerinden stilize olmuş ve genellikle açık şevronlar olarak tanımlanan motiflerin arasındaki kuş figürlü kompozisyonlar için bkz. Ch. Morgan., *a.g.e.* pl. XLIII b, no. 1259, F O. Waage., “Roman and Byzantine Pottery from the Agora”, *Hesperia* 2 (1933), fig. 8 a ; E. Parman., *Bizans Keramik Sanatı ve Ayasuluk Tepesinde Bulunan Bizans Keramikleri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), H.Ü. Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, Ankara, 1978, res. a, b ; A. H. S. Megaw – R. E. Jones., 25, fig. 3 (7); Hoti 1989, tab. III, 10 ; Ergil 1994, 38, no. 12-13, 15; Bilici 1992, lev. 163, Şek. 74, lev. 168, Şek. 82; G *a.g.e.* G. Philotheou-M. Michailidou., “Byzantina pinakia apo to fortio navagismenou ploiu konta sto Kastellorizo”, *ArchDelt* 41 (1986), 1991, 290, Şek.15 (378-379); ; M. Michailidou.,*a.g.e.*154, kat. 182,183; figür belli olmamakla birlikte Doğu Phokis Valtesi buluntularındaki açık şevron motifleri için bkz. P. Armstrong., *a.g.e.* pl. 7 (35, 37); figür belli olmamakla birlikte Kastelloizo batığı buluntusu için bkz. G. Philotheou-M. Michailidou., *y.a.g.e.*290, Şek.15 (377).

İzmir Arkeoloji Müzesi 'ndeki Kuş Figürlü...

Şek. 8- İzmir Arkeoloji Müzesi 14671 envanter numaralı çanak.

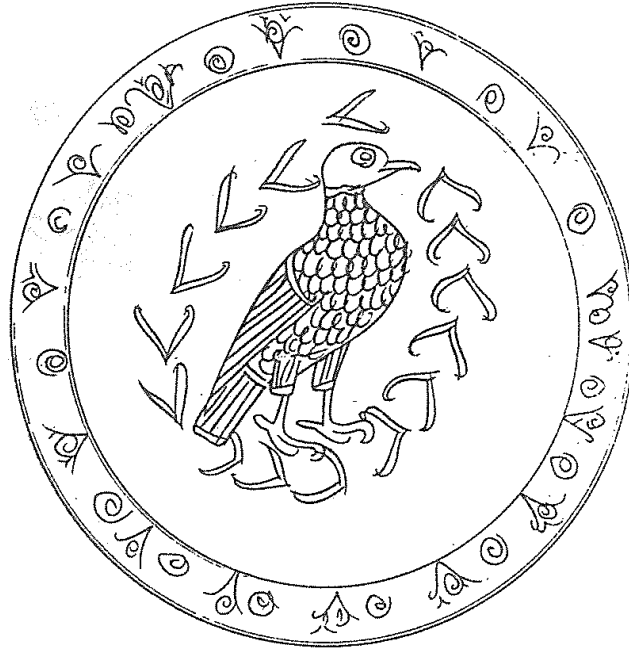
Bu bitkisel motifin orijinal örnekleri, merkezdeki kuş figürünü iki yönlü çevreleyen çift çizgilerle verilmiş sivri yapraklara sahip uzun birer dal şeklindedir²⁹. Bu dalların biraz daha stilize örneklerinde ise orta dala yer verilmeksizin iki yanlardaki sivri yaprakların birbirlerine bağlantılı olarak dizilmesinden oluşmuş motif söz konusu olurken³⁰, bazı örnekler birbiri ardına aralıklı sıralanmış iki yönlü sivri yapraklardan ibaret motifler şeklinde çizilmiştir. Bu motifin iyice stilize edildiği örneklerde, motif uçları içe veya dışa doğru kıvrılan ikili, üçlü şevron motifleri haline dönüşmüş ve araştırmacılar tarafından bu şekilde tanımlanmıştır³¹ (Motifin stilizasyonu için bkz. Tab. I a-d).

²⁹ Örnekler için bkz. R. B. K. Stevenson., *The Pottery 1936-1937*, in. *The Great Palace of the Byzantine Emperors, First Report*, Oxford, 1947, pl. 20 (5); Armstrog 1984, pl. 11 (1. a) ; E. Brouscari ., *a.g.e.* 508, fig. 6 ; *Treasures of Byzantine Art...a.g.e.* 170, no. 188 a.

³⁰ Örnekler için bkz. P . Armstrong., *a.g.e.* pl. 5 (50, 51); *Corinth XI*, 176, fig. 159, no. 1113.

³¹ Bazı örnekler ve tanımlamalar için bkz. Ch Morgan., *a.g.e.* pl. XLIII b, d ; 290, no. 1259; 286, no. 1211; *The Malcove Collection.*, *a.g.e.* 183, no. 154.

Lale Doğer

Şek. 9- British Museum’da sualtı buluntusu çanak (Treasures of Byzantine Art and Culture from British Collections 1994’den, s.170, no. 188).

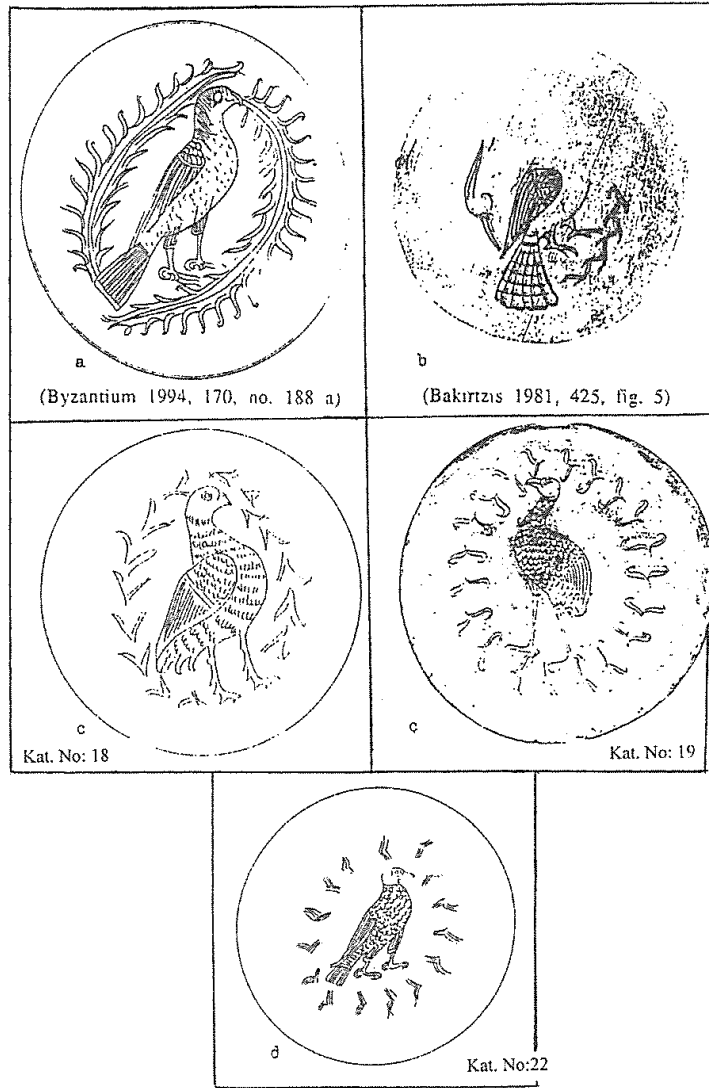
Bu kaplardaki kuş figürleri de, şişkin çıkık gövdeleri, geniş kanatları, gaga yapıları ile bacak ve pençe detayları ile benzerdir³².

12439 envanter numaralı örnekte (Şek.20), gövde kuyruk ucuna kadar muntazam yatay sıralar halinde çentiklenmiş, kuyruk köşeli hatlarla sonlanmıştır. Kanat birleşik açık yay dizisi ve yuvarlak başlı dikey çizgilerle dolgulanmıştır. Bacak ve pençeler diğer kuş figürlerinden çok farklıdır. Bacaklarda paça yerine mahmuz benzeri yuvarlak ve sivri uçlu çıkıntılar pençeleri oluşturmuştur.

7950 envanter numarada yer alan kuş figüründe (Şek.21) ise gövde kuyruk ucuna kadar yatay açık yay dizileri ile dolgulanmış, kanadın alt yarısında dikey paralel çizgilere yer verilmiştir. Kuyruk diğer örneklerden farklı olarak parçalı biçimde sonlanmıştır. Gerek bitkisel bezeme gerekse figürler bakımından bu kaplar **H Sanatçısı** olarak tanımlayacağımız aynı kişinin çizimleri olmalıdır.

³²Bir küçük daire ile bu daireyi çevreleyen yarı daireden ibaret göz şekli, Malcove Koleksiyonunda bulunan ve Pelagos batığı buluntularına benzetilen devekuşu benzeri figürün

İzmir Arkeoloji Müzesi 'ndeki Kuş Figürlü...

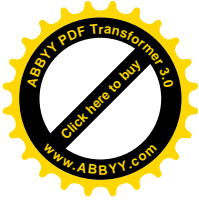

Tablo 1- Sgraffito Teknikli Seramiklerde Açık Şevron Olarak Tanımlanan Bir Motifin Orijini ve Stilizasyonu.

7951 envanter numaralı çanakta (Res.7, Şek.22), özenli çizim taşıyan profilden sağa doğru resmedilmiş figür, uzun bacakları ve gövde yapısı ile devekuşu benzeri kuş tipini anımsatmaktadır. Figürü uçları zarifçe içe kıvrılan ikili şevron motifi şeklinde stilize bitkisel bezemeler çevrelemektedir³³.

göz şekli ile benzerlik göstermektedir. Örnek için bkz. The Malcove Collection ., a.g.e. 182, no. 253.

³³ Bitkisel bezemelerde farklı ancak figürlerde benzer örnek Malcove Koleksiyonu M82.329 envanter numaralı eserdir. Bkz. y.a.g.y. Bacaklarda farklılık gösteren diğer benzer örnek

Lale Doğer

12447 envanter numaralı çanağı süsleyen kuş figürü de bir önceki benzer bitkisel bezemeler içerisinde yerleştirilmiştir (Şek.23) Profilden sağa doğru resmedilmiş bu kuş figüründe, oransız vücut ölçülerinde basit bir çizimle karşılaşılmaktadır. Küçük gövde, büyük kanatlar, kalın bir boyun ile içine gaganın da yerleştirildiği uzun bir baş görülmektedir. Bacaklar ve pençe detaysız, göz birer noktada kesişen ikişer yarı dairenin birleşmesiyle şekillenmiştir. Bu figür, bacaklar dışında, gövde ve içine gaganın da yerleştirildiği uzun bir baş ve göz yapısı ile 7949 envanter numaralı ve İstanbul Arkeoloji Müzesindeki örneklerle benzerlik göstermektedir. Bu çizimin D sanatçısına ait olma olasılığı mevcutsa da, bu örnekleri taklit eden başka bir sanatçının da olabilir.

14719 envanter numaralı çanakta, yine uçları içe kıvrık şevron motifleri arasında, bu kez uzun gagası ile ağaçkakan benzeri kısa basık gövdeli kuş figürüne yer verilmiştir (Şek.24). Bu figürde tüm konturlar ve detaylar çift çizgiyle oluşturulmuş, sadece üst gövde balık pulu gibi dolgulanmıştır. Uzun ucu aşağı doğru kıvrık gaganın üst kısmı, çift yuvarlaklarla verilen göz ile birleşmektedir. Boyundaki yakalık ile kanat başlangıcı arasında kursak iyice belirginleşmiştir. Kanat, kuyruk ve paçalıklar dikey paralel çizgilerle taranmış, pençelere yer verilmemiştir. Kaptaki bezemeler yer yer kalker tabakası ve aşınmalar nedeniyle kötü durumdadırlar. Bu figürün tam benzerinin tespit edilememesine karşın, ikili şevronların yakın benzeri Alanya Müzesi 1. 35. 75 envanter numaralı kapta görülmektedir. Ayrıca Kastellorizo batısından olup Rodos Müzesi koleksiyonunda bulunan bir çanak, kompozisyon olarak benzemekle birlikte ayrıntılarda önceki kaplardan esintiler taşır (Res.8)

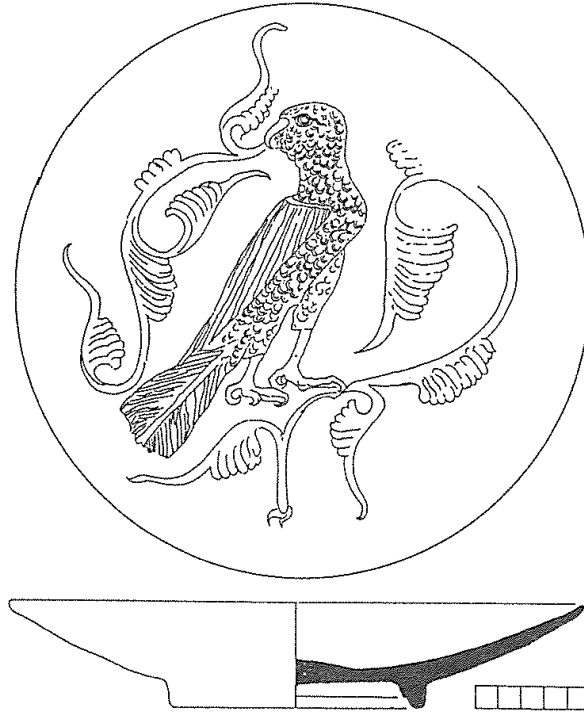
12393 envanter numaralı çanaktaki (Şek.25), uçları dışa doğru açılan üçlü şevron motifleri arasında yer alan uzunca gagalı, uçları sivri sonlanan kanatlara sahip³⁴ kuş figürü de, Antalya Müzesi 34 (etüt)'de kayıtlı kapla benzerlik göstermektedir.

12440 envanter numaralı yarıdan az kısmı kırık ve noksan çanakta figür (Res.9, Şek.26), yine üçlü şevron motifleri arasındadır. Ancak bezemeye yine yaprakları temsil eden damla biçimli iki motif eklenmiştir. Figürün alt ve üst kısmına ters yönlü olarak yerleştirilmiş bu motiflerin içleri eğik paralel çizgilerle doldurulmuştur.

İstanbul Arkeoloji Müzesi 10520 envanter numaralı eserdir. Bkz .T. Ergil., *a.g.e.* 38, no. 14; diğer bir örnek Antalya Müzesi 69 (etüt) kayıtlı eserdir.

³⁴ Kuş figürünün sadece kanat şeklinin benzediği bir örnek Alanya Müzesi 1. 27. 75 envanter numaralı kapta bulunmaktadır.

İzmir Arkeoloji Müzesi 'ndeki Kuş Figürlü...

Şek. 10- İzmir Arkeoloji Müzesi 8139 envanter numaralı çanak.

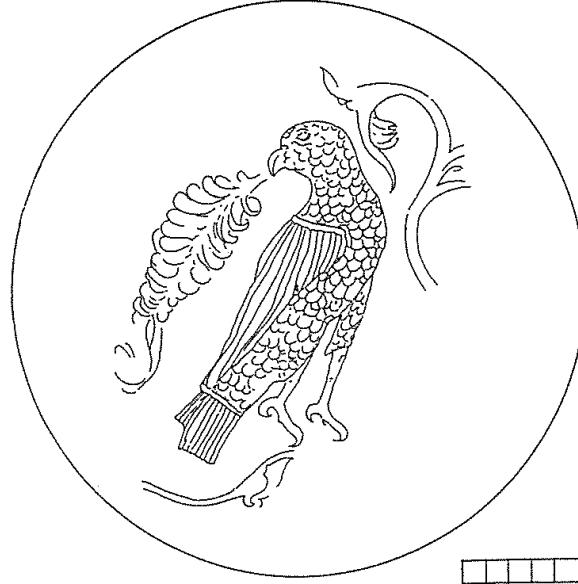
Kuş figürü ise oranlı vücut hatları, dingin duruşuyla dikkat çekmektedir. Baş dahil tüm gövde, kuyruk başlangıcına kadar gayrimuntazam birleşik açık yay dizisi motifleri ile dolgulanmıştır. Kanat başlangıcı, şekli ve kuyruğu, 12444 envanterde yeralan kuş figürüne, vücut dolgusu başı da kapsamı açısından 14690 envanterdekine benzemektedir. Her üç örnekte pençelerin de benzediği izlenmektedir. Bu figür de E sanatçısı'nın bir çizimi olmalıdır. Bitkisel kompozisyonun benzerleri İstanbul Arkeoloji Müzesindeki 10497 envanter³⁵, Malcove koleksiyonundaki M. 82. 330 envanter³⁶ numaralı kaplarda yer almaktadır. Bu iki kaptaki kuş figürleri aynı sanatçının stilini verecek ayrıntılara sahip olup, pençe çizimi açısından 7949 envanterdeki figürle aynı karakterdedir. Bu eserler bu yöndeki değerlendirmemiz çerçevesi içinde D Ressamına da yaklaşmakta, D ve E ressamlarının aynı kişi olduğu olduğu yönünde ip uçları vermektedir. Bitkisel kompozisyonun benzediği diğer bir örnek de Antalya Müzesi 3662 envanter numaralı kapta izlenmektedir.

³⁵ Örnek için bkz.T. Ergil., 38, no. 15.

³⁶ Örnek için bkz. The Malcove Collection., *a.g.e.* 183, no. 254.

Lale Doğer

14670 envanter numaralı çanakta bezeme kalker tabakası tarafından yer yer örtülmüş ve bozulmuştur. Bazı detaylarda çok sağlıklı olmamakla birlikte, genel bezeme kompozisyonu tanımlanabilmektedir (Şek.27).

Şek. 11- İzmir Arkeoloji Müzesi 14690 envanter numaralı çanak.

Bu çanağı süsleyen bitkisel bezemeler ve kuş figürü kap yüzeyine yine serbest olarak yerleştirilmiş olmakla birlikte, bitkisel bezeme yeni bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uçlara doğru incelen bir dalın iç ve dış tarafına eklenmiş geniş spirallerle oluşturulmuş bitkisel bezemede, geniş spirallerden çıkan tali dal ve yapraklar da yine küçük spiral detaylarla işlenmiştir.

Bitkisel bezeme içindeki kuş figürü profilden sağa doğru başı geriye dönük vaziyette resmedilmiştir. Üst kısmı geniş ve düz olarak biçimlendirilmiş başta, aşağı doğru kıvrık gaga, oval şekilli göz bulunmaktadır. Üst gaga konturu göze doğru devam ettirilerek, göz çevresi vurgulanmıştır. Kanat ve kuyruk dışında tüm vücut birleşik açık yay dizisi motifleriyle dolgulanmıştır. Kanat ve kuyruk diğer örnekler gibi dikey paralel çizgilerle taranmış, başlangıç bölümleri bir çift yatay çizgi gövde üzerinde belirtilmiştir. Pençeler özenlice iki parçalı olarak çizilmiştir.

İzmir Arkeoloji Müzesi 'ndeki Kuş Figürlü...

Şek. 12- İzmir Arkeoloji Müzesi 12418 envanter numaralı çanak.

Bu figürün yakın benzerleri yine İstanbul Arkeoloji Müzesindeki 10507 ve 10499 envanter numaralı kaplarda izlenmekte olup³⁷, bitkisel bezeme ise Antalya Müzesi 69 (etüt)'da kayıtlı kaptadır. Şimdilik figürlere ihtiyatlı yaklaşmakla birlikte, bitkisel bezemenin karakteri **I Sanatçısı** olarak adlandırabileceğimiz üslubu işaret etmektedir.

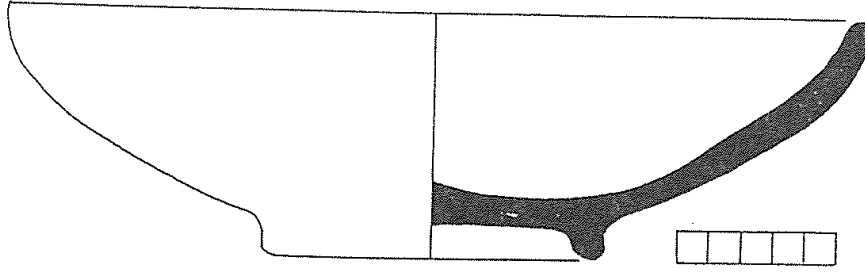
Bandlarla Sınırlandırılmış Bitkisel Kompozisyonlar İçindeki Kuş Figürleri (Kat. no. 24-27)

Bu gruptaki bezemeler önceki örneklere benzer bitkisel motif ve figür taşımalarına rağmen, daha önce iç yüzeye serbest olarak işlenmiş kompozisyonlar bu kez ayrıca dar bandlarla çevrelenmişlerdir.

8141 envanter numaralı çanak merkezinde yer alan kuş figürünün üst kısmında, uzun dal üzerinde ters yönlere kıvrılmış katlı zarif yapraklı bitkisel düzen, alt kısmında ise kanat gibi iki yana açılmış yapraklara sahip bezeme bulunmaktadır. Tüm bu kompozisyon da, içleri dejenere kıvrım dal taşıyan dar bandla çevrelenmektedir (Res.10, Şek.28).

³⁷ Örnek için bkz. T. Ergil., *a.g.e.* 37, 38 ; no. 9, 13.

Lale Doğer

Şek. 13- İzmir Arkeoloji Müzesi 7949 envanter numaralı çanak.

Kalın ve uzun boyunlu, kıvrık gagalı kuş figüründe, oransız vücut hatları ile fazla özenli olmayan bir çizim izlenmektedir. Gövde ve kanadın üst kısmı gayrimuntazam bileşik yay dizileri ile dolgulanmış, kısa kuyruk dikey paralel çizgilerle oluşturulmuş, kısa bacaklarda paça ve pençelere yer verilmemiştir.

Bezemenin çok yakın benzerleri İstanbul Arkeoloji Müzesi 10533 envanter³⁸ ve Alanya Müzesi 2583 envanter numaralı çanaklar da görülmekte olup, sadece boyun kalınlığı ve göz şekli ile farklılık göstermektedir. Bitkisel bezemenin karakteri de gözönüne alındığında bu çizimlerin **J Sanatçısı** olarak isimlendireceğimiz bir kişiye ait olabileceğini söylemek mümkün gibi görünmektedir Bununla birlikte dar band içindeki bezemeler 12. yüzyıl ortasına tarihlenen Madalyon Stil kazıma - sgraffito teknikli bir Korinthos buluntusundaki dar bandla benzerlik sağlamaktadır³⁹.

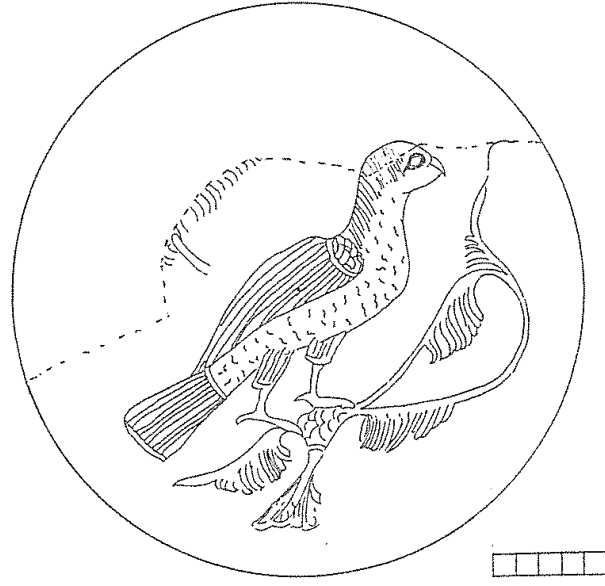
14692 envanter numaralı çanakta kuş figürü, yaprakları temsil eden ikili şevronlar arasına yerleştirilmiş olup bu kompozisyonda içleri dejenere kıvrım dal motifleri taşıyan dar bir bandla çevrelenmiştir (Şek.29).

Muhtemelen güvercin figürü, daha çabuk ve özensizce oluşturulmuştur. Boşlukta durur pozisyondaki kuşun bacakları detaysız bir çift çizgiden ibarettir. Göz ise çift konturlu bir ucu dışa çekik oval formdadır.

³⁸ Örnek için bkz. T. Ergil., *a.g.e.* 38, no. 12.

³⁹ Korinthos buluntusundaki dar band için bkz. Ch. Morgan., *a.g.e.* 309, fig. 208, n. 144.

İzmir Arkeoloji Müzesi'ndeki Kuş Figürlü...

Şek. 14- İzmir Arkeoloji Müzesi 12444 envanter numaralı çanak.

12371 envanterli çanaktaki bezeme bir önceki çanağa benzemektedir. Ancak ikili şevronlar arasındaki kuş figürü iyice özensiz ve acele çizimle işlenmiştir. Tüm kompozisyon bu kez, içleri dejenere kıvrım dal taşıyan iki dar bandla çevrelenmiştir (Şek.30). Bu kuş figürü özellikle baş, yukarı kalkık kanat ve aşağı sarkmış kısa kuyruğu ile İstanbul Arkeoloji Müzesindeki 10497 envanter numaralı çanakta görülen kuş figürünün alacele çizilmiş kötü bir kopyası olarak görülmektedir⁴⁰.

12451 envanter numaralı küçük çanaktaki bezeme, **bu grupta yer almakla birlikte, bir başka tip düzenlemenin tek örneğidir** (Res.11, Şek.31).

Bu örnekte, bitkisel motifler ve kuş figürü, zemini balık pulu gibi dolgulanmış merkezi madalyon içine yerleştirilmiştir. Bu madalyon sırasıyla boncuk görünümlü dar band, spiral motif taşıyan dar band ve kıvrım dal motifleri taşıyan daha geniş bir bandla çevrelenmektedir. Bezeme oldukça aşınmış durumdadır ve özellikle madalyondaki bitkisel motiflerin detayları belli olmamaktadır. Ancak bezeme içleri sade bırakılmış geniş yaprak ve dallara sahip motif izlenimi vermektedir⁴¹. Güvercin benzeri kuş figürü ise, bacakları üzerinde oldukça dik vaziyette, tombul göğsü dışa doğru çıkıntılı, kanadı hafifçe kalkık durumdadır. Gaga üzerindeki çıkıntı dikkat çekicidir.

⁴⁰ Örnek için bkz.T. Ergil 1994, 38, no. 15.

⁴¹ Benzer bitkisel bezeme 1927 yılı Hippodrom kazılarında ele geçmiş bir kap parçasında görülmektedir. Bu örnekte kuş figürü de benzer olup, iki adet olarak yer almıştır. Bkz .D.T. Rice., *Byzantine Art*, Oxford. 1935, fig. 10.

Lale Doğer

Şek. 15- Kanellopous Müzesi 878 envanter numaralı çanak (E. Brouscari, "Collection Paul Canellopoulos", s.508, fig.6).

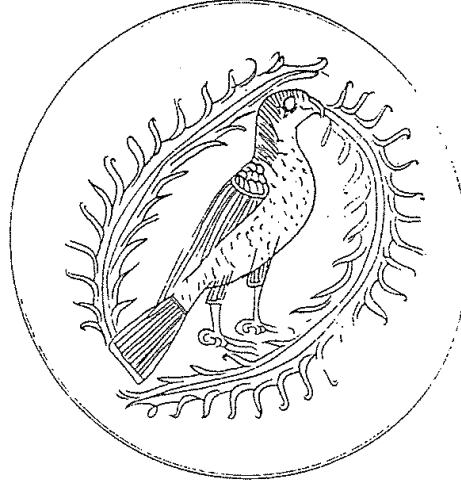
Kompozisyon düzeni ve figür bakımından çok benzer bir örnek, Selçuk-Ayasuluk Tepesi St. Jean Kilisesi 5. Kampanya kazısında, kilise apsisinin güneyinde sura dayanmış odaların önünde açılan derin bir çukurda ele geçen ve bugün Efes Müzesinde bulunan 2157 envanter numaralı sgraffito teknikli tabakta yer almaktadır⁴². Bu örnekte kuş aynı üslupta olup, iki yanında bölünmüş palmet motifi yer almaktadır. Benzer örnekler Atina Agorası ve Korinthos kazılarında ele geçmiştir. İstanbul Arkeoloji Müzesindeki sualtı buluntusu kaplar içinde de bir örnek mevcuttur. Atina Agorası buluntusu bir kaptaki aynı figür yine balık pulu zemine sahip madalyon içinde iki yarım bölünmüş palmet motifi arasındadır⁴³. Korinthos kazılarında yine aynı teknikle işlenmiş bir başka tabak ile İstanbul Arkeoloji Müzesindeki 10526 envanter numaralı çanakta, bu kuş figürü tekrarlanmaktadır. Ancak kuşun iki yanında kıvrık dal şeklinde bitkisel motif yer almaktadır⁴⁴.

⁴² Örnek için bkz. E. Parman., "Ayasuluk'ta Bulunan Sırlı Bizans Keramikleri", *Bedrettin Cömert'e Armağan*, Ankara, 1980, 334, res. 4.

⁴³ Örnek için bkz. M. A. Frantz., "Middle Byzantine Pottery in Athens", *Hesperia* 7 (1938), 450, fig. 11(A65).

⁴⁴ Örnek için bkz. Ch. Morgan., *a.g.e.* 132. fig. 107, no. 1250 ; T. Ergil., *a.g.e.* 38, no. 11; kompozisyon farklı olmakla birlikte benzer kıvrım dal ve iki kuş figürünün yer aldığı bir kap İstanbul Hippodrom 1927 kazılarında ele geçmiştir bkz. D. T. Rice., *y.a.g.e.* fig. 10.

İzmir Arkeoloji Müzesi 'ndeki Kuş Figürlü...

Şek. 16- British Museum'da sualtı buluntusu çanak (Treasures of Byzantine Art and Culture from British Collections 1994'den, s.170, no. 188a).

Sgraffito tekniğinde işlenmiş Atina Agorası ile Korinthos'tan ele geçmiş iki tabakta da aynı kuş figürlerine rastlanmaktadır. Bu kuşlar kazıma zeminli madalyonlarda önceki örneklerle benzer kıvrım dal veya bölünmüş palmet motifleri arasındadır⁴⁵.

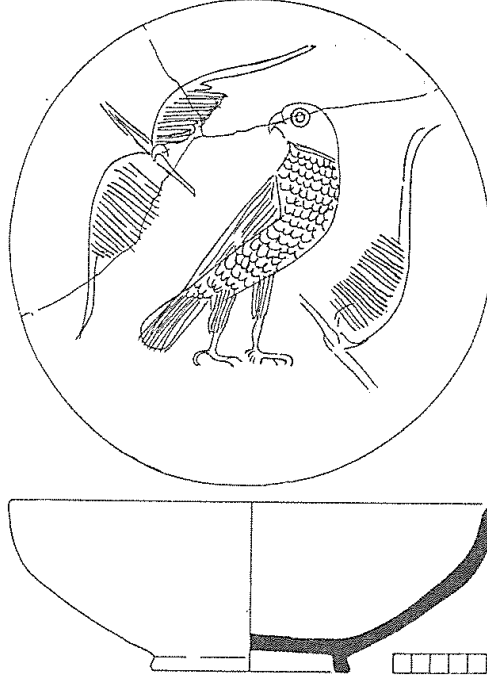
Yukarıda verilen örneklerde merkezi madalyon, İstanbul Arkeoloji Müzesindeki çanak dışında boncuk görünümüne dar band⁴⁶ ile çevrilmiştir. Selçuk-Ayasuluk buluntusu tabakta yer alan spiralli zikzak çizgilere dönüşmüş bitkisel kıvrımlar taşıyan iki sıra band, Korinthos ve İstanbul Arkeoloji Müzesindeki kaplarda görülmektedir. Sgraffito teknikli Atina Agorası kabında ağız kenarında yer alan dejenere Kufi yazı taklidi motifli band ise yine Atina ve Korinthos buluntusu Madalyonlu Stil kazıma-sgraffito teknikli iki kabın ağız kenarı ve orta bandlarında görülmektedir⁴⁷.

⁴⁵ Örnekler için bkz. Ch. Morgan., *a.g.e.* 148, fig. 123, no. 1455; M. A. Frantz., *a.g.e.* 462, fig. 27 (D2).

⁴⁶ Boncuk görünümüne dar bandlardan bazı örnekler için bkz. J. W. Hayes., *Excavations at Saraçhane in İstanbul*, II, Princeton, 1992, pl. 11 a; V. H. Elbern., *a.g.e.* 44, abb. 5; Kh. Kritzas., *a.g.e.* 178, eik. 7; D. T. Rice., "The Pottery", *The Great Palace of the Byzantine Emperors*, Second Report (1958), Edinburg, fig. 25 d ; M. Georgopoulou – Meladini., *a.g.e.* pl. 324 b.

⁴⁷ Bu kaplar Ch. Morgan'ın sınıflamasına göre Gelişmiş Stil sgraffito ve Madalyonlu Stil kazıma-sgraffito grup içinde değerlendirilirler ve Atina Agorası ve Korinthos kazılarında ele

Lale Doğer

Şek. 17- İzmir Arkeoloji Müzesi 14691 envanter numaralı çanak.

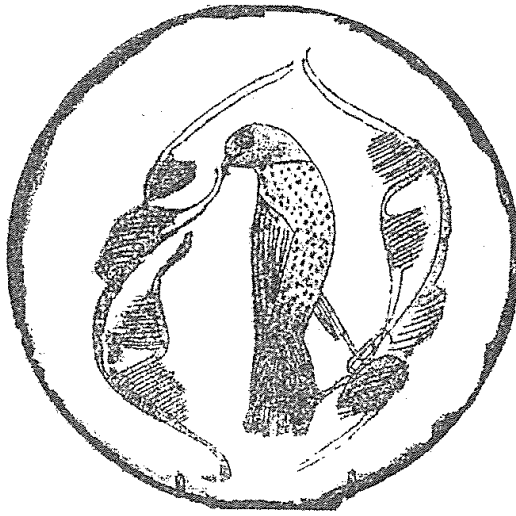
Merkezi madalyonda benzer bezeme taşıyan Berlin Müzesi'ndeki bir örnek de, muhtemelen aynı motifi çizmekten bıkmış ve yorulmuş aynı sanatçının eseri ya da bu kaplardan kopya etmiş bir başka sanatçının veya geleneksel olarak çizim yapma gayretindeki küçük bir ferdin eseri gibi görülmektedir⁴⁸. Kuzey Sporades'lerde Kyra Panaghia Adası Hagios Petros'ta ele geçmiş bir diğer çanakta da kuş figürü biraz farklı olmakla birlikte genel kompozisyonda benzerlik tesbit edilir⁴⁹.

geçen II Ioannes Komnenos (1118-1143) ve I. Manuel Komnenos (1143-1180) sikkeleri ile tarihlenmektedirler. Bkz. Ch. Morgan., *a.g.e.* 127, 147; E. Parman., *y.a.g.e.* 327; M. A. Frantz, *a.g.e.* 432, 435; Ch. Morgan., *a.g.e.* 135, 149.

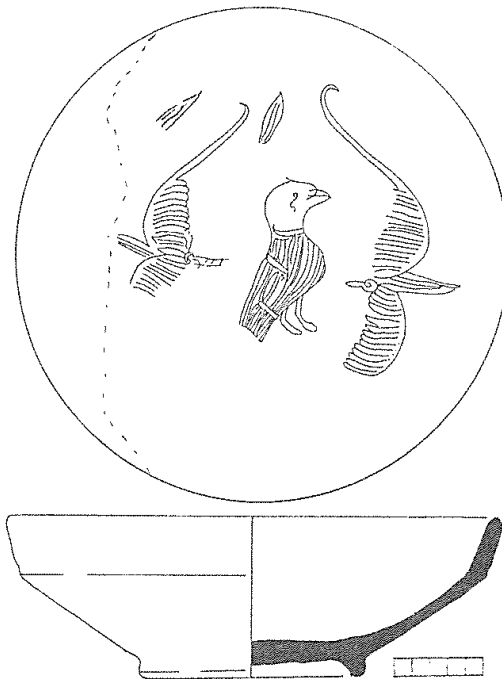
⁴⁸ Örnek için bkz. V.H. Elbern., *a.g.e.* 45, fig. 8.

⁴⁹ Örnek için bkz. P. Aupert., "Chronique des fouilles en 1975" *BCH* 100 (1976), 698, fig.269.

İzmir Arkeoloji Müzesi 'ndeki Kuş Figürlü...

Şek. 18- Kanellopous Müzesi 2586 envanter numaralı çanak (E. Brouscari, "Collection Paul Canellopoulos", s.508, fig.7).

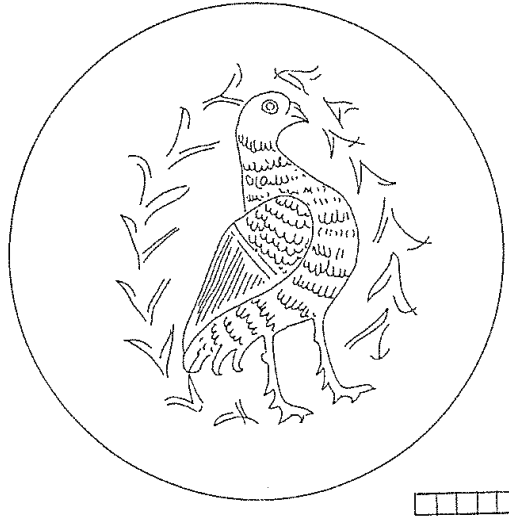

Şek. 19- İzmir Arkeoloji Müzesi 12448 envanter numaralı çanak.

Lale Doğer

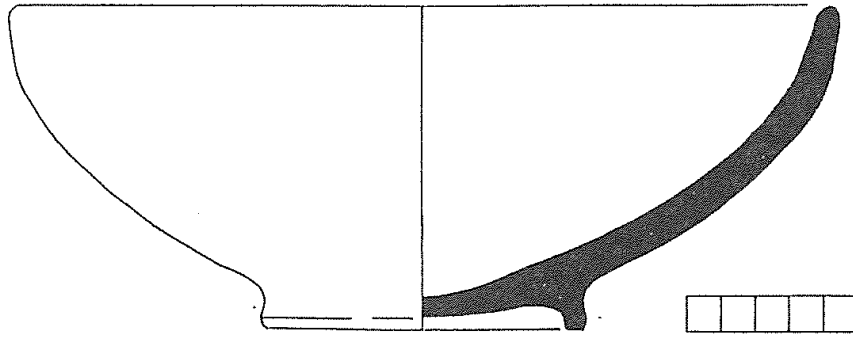
Şek. 20- İzmir Arkeoloji Müzesi 12439 envanter numaralı çanak.

Şek. 21- İzmir Arkeoloji Müzesi 7950 envanter numaralı çanak.

İzmir Arkeoloji Müzesi'ndeki Kuş Figürlü...

Özenli örneklerinde İslam sanatı etkisi de taşıyan⁵⁰ İzmir Arkeoloji Müzesi'ndeki sgraffito tekniği ile işlenmiş kuş figürlü kapların benzer örnekleri Ch. Morgan'ın Gelişmiş Stil grubu içinde değerlendirilmekte olup, Korinthos ve Atina Agorası'ndan ele geçen sikkelerden hareketle⁵¹, Sparta⁵², İstanbul Büyük Saray⁵³, Saraçhane⁵⁴ kazıları da referans alınarak 12. yüzyıl ortasına, İmparator I. Manuel Komnenos (1143-1180) dönemine tarihlendirilmektedir.

Şek. 22- İzmir Arkeoloji Müzesi 7951 envanter numaralı çanak.

Bu çerçevede, Pelagos Batığı⁵⁵ ile Atina Kanellopoulos Müzesi⁵⁶, Berlin Müzesi⁵⁷, British Museum, ve Dumbarton Oaks Koleksiyonlarındaki⁵⁸ örnekler 12. yüzyıl ortasına tarihlendirilmişlerdir.

⁵⁰ Kuş figürlerinde İslam sanatı etkileri için bkz. L. Doğer., “İslam Sanatı Etkisinde Kuş Figürlü Bizans Seramikleri”, *Arkeoloji ve Sanat* 77 (1997), 15-17; aynı dönemin İslam sanatı etkili Kufi yazı taklidi ve bitkisel motiflerle bezeli Bizans seramikleri hakkında bilgi için bkz. L. Doğer., “İslam Sanatı Etkisinde Palmet Motifli Sırlı Bizans Seramikleri”, *Arkeoloji ve Sanat* 88 (1999), 40-43; L. Doğer., “İslam Sanatı Etkili Kufi Yazı Taklidi Motiflerle Bezeli Bizans Seramikleri” *Antika&Dekorasyon ve Sanat Dergisi* 51 (1999), İstanbul, 90-93 ; L. Doğer., “Kufi Yazı Taklidi Motiflerle Bezeli Sgraffito ve Kazıma-SgraffitoTeknikli Bizans Seramikleri” *Antika&Dekorasyon ve Sanat Dergisi* 55 (1999), İstanbul, 151.

⁵¹ Ch. Morgan., a.g.e 135; O. Brooner ., “Excavations on the North Slope of Acropolis, 1937”, *Hesperia* 7 (1938); 259; M. A. Frantz., a.g.e .432.

⁵² E. İoannidaki – Dostoglou., “Les Vases de l’Epave Byzantine de Pelagonnese-Halonnese, *BCH Suppl* XVIII (1989), 169 ve dipnot. 33.

⁵³ R. B.K. Stevenson a.g.e. 56, pl. 26 (2) ve 56.

⁵⁴ J. W. Hayes., a.g.e. 44 (deposit 51).

⁵⁵ E. İoannidaki – Dostoglou., a.g.e. 169; Kh. Kritzas.,a.g.e. 182.

Lale Doğer

Baltimore, Walters Art Gallery'deki örnekler 1140 civarlarına⁵⁹, Toronto Lillian Malcove Koleksiyonu'ndaki örnekler⁶⁰, İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki örnekler⁶¹ ise 12. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir.

Kastellorizo batığı arasındaki benzer kaplar ise geç 12.yüzyıl erken 13. yüzyıl başlarına tarihlendirilmişlerdir.⁶²

Sınırlı form ve bezeme repertuarına sahip olmakla beraber karşılaştırma örnekleri sayesinde çeşitli kompozisyonlar üretildiğini saptayabildiğimiz İzmir Arkeoloji Müzesi'ndeki sgraffito teknikli seramikler, müzeye birlikte intikal ettikleri diğer kazıma⁶³, slip⁶⁴ ve akıtma boya teknikli Ege-Bizans seramikleri ile birlikte değerlendirildiklerinde de, üretim yeri konusunda bilgilerimiz olmasa da Ege dünyasının bir veya birbirine yakın birkaç atölyesinin ürünleri gibi görülmektedir. Yunanistan'a en uzak Türkiye'ye ise en yakın mesafedeki Kastellorizo (Meis) batığından kaçak olarak çıkarılmış olmaları ihtimali de yüksektir. En erken 12.yüzyıl ortası, I. Manuel Komnenos Dönemine (1143-1180) tarihlenebilecek bu kapların en azından 1180 yılına kadar üretilmiş olmaları ve son üretimlere kullanım süreci eklendiğinde 12. yüzyıl sonları ve 13. yüzyıl başlarına tarihlenen tabakalardan ele geçmeleri olasılıklı görülmektedir.

KATOLOG

No. 1: (Şek.1, Res.1) İki parça halinde birleştirilmiş çukur tabak. Ağız kenarından bir parça kırık ve noksan. Dış yüzey kalker tabakası ile kaplı. Bibliyografya: L. Doğer., "İzmir Arkeoloji Müzesi Bizans Sırlı Seramik Koleksiyonu",

⁵⁶ E. Brouscari., *a.g.e.* 504, 509.

⁵⁷ V. H. Elbern., *a.g.e.*, 51.

⁵⁸ D.T. Rice., "Late Byzantine Pottery at Dumbarton Oaks" *a.g.e.* 218.

⁵⁹ H. R. Randall., *a.g.e.* 462.

⁶⁰ The Malcove Collection., *a.g.e.* 181, 182, 183.

⁶¹ Katalog bilgisinde sunulan tarihler için bkz. E. Parman-S. Atasoy, *Anadolu Medeniyetleri*, Cilt II, İstanbul 1983, 184, C74-75; 185, C76-C77-C78; 186, C79- C80 -C81.

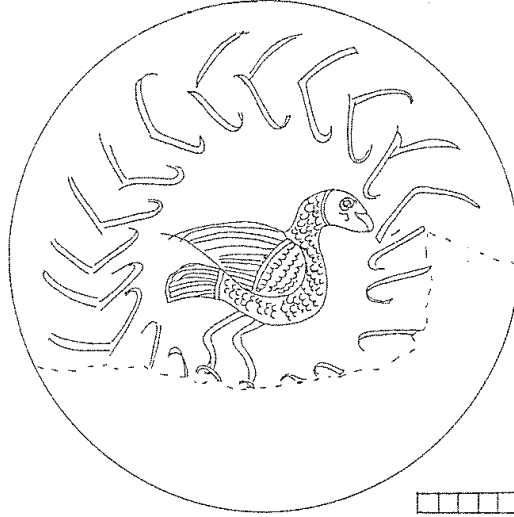
⁶² Kastellorizo batığından sgraffito kaplar için bkz. M. Michailidou, "Kastellorizo Shipwreck", *Byzantine Glazed Ceramics. The Art Of Sgraffito*, Ed. D. Papanikola-Bakırtzı, Athens 1999, s.153, kat.181, s.154, kat.182-183. Çeşitli koleksiyonlara dağılan Ege-Bizans Kaplarının (Aegean Ware) tarihlendirilmesi 12-13. yüzyıl arasında değişiklik gösterir. Geniş bilgi için bkz. L. Doğer., *İzmir Arkeoloji Müzesi Örnekleriyle Kazıma Dekorlu Ege-Bizans Seramikleri*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir 2000.

⁶³ Örnekler ve geniş bilgi için bkz. L. Doğer., *y.a.g.e.*

⁶⁴ Örnekler ve geniş bilgi için bkz. L. Doğer., "İzmir Arkeoloji Müzesindeki Slip Teknikli Bizans Seramikleri", *Adalya III* (1998), 179-194.

İzmir Arkeoloji Müzesi 'ndeki Kuş Figürlü...

Tepekule Tarih1 (2000), 65, tab.II (a). Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No: İzmir Arkeoloji Müzesi 12435. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 220 . Taban Çapı: 0. 115 . Yükseklik: 0. 039 . Hamur: Açık kırmızımsı kahverengi (5 YR 6/4). Astar: Aşınmış. İç yüzeyde beyaz, dış yüzey ağız kenarında izi mevcut. Sır: İç yüzeyde tamamen aşınmış, dış yüzey ağız kenarında pırıltılar halinde izler mevcut. Form: Çok alçak ince bir çıkıntı halinde belirtilmiş basit düzensiz kaide, merkezde kalınlaştırılmış dış bükey yayvan ve sığ gövde, gövde geçişinde keskin kavisli hemen hemen düşey yüksek ağız kenarı, sivriltilmiş dudak. Benzer Örnekler: Form; Ch. Morgan., a.g.e. 129. fig. 103 (f,a), no. 1141, 1103, 163, fig. 140a, no. 1164 ; Pelagos (Alonnesos) batığı buluntuları arasındaki yakın benzer form taşıyan bazı kaplar için bkz. E.İoannidaki- Dostoglou.,a.g.e. 162, fig. 5; 164, fig. 9; 168, fig. 25; 170, fig. 27, 29; A. Dina., "Alonnesos Shipwreck" Byzantine Glazed Ceramics. The Art of Sgraffito.a.g.e. kat.138, 139, 144, 149

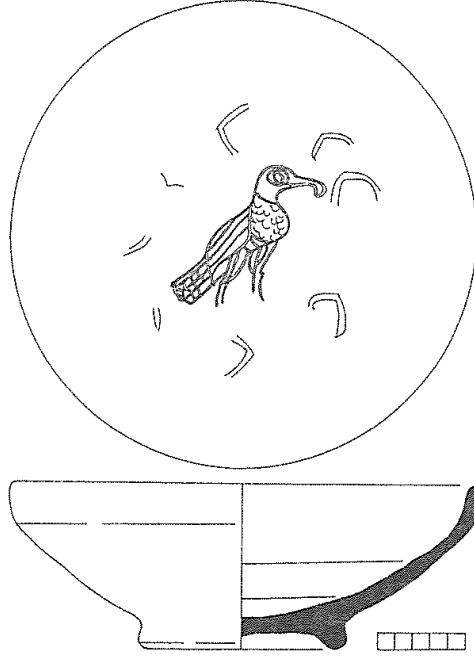
Şek. 23- İzmir Arkeoloji Müzesi 12447 envanter numaralı çanak.

No. 2: (Şek. 2) Tüm çanak. İç ve dış yüzey kısmen kalker tabakası ile kaplı. Bibliyografya: L. Doğer, "İslam Sanatı Etkisinde Kuş Figürlü Bizans Seramikleri", a.g.e. 16, res.2. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No: İzmir Arkeoloji Müzesi 14694. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 272. Taban Çapı: 0. 110. Yükseklik: 0. 089. Hamur: Açık kırmızı (2,5 YR 6/6). Astar: İç yüzeyde beyaz, dışta ağız kenarında izi mevcut. Sır: İç yüzeyde şeffaf sarı, dışta ağız kenarında izi mevcut. Form: Hafif dışa doğru açılan alçak düzensiz halka kaide, ağız

Lale Doğer

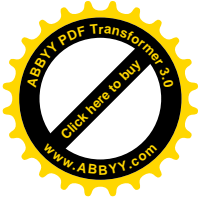
kenarına doğru kalınlaşan çeperli derince gövde, basit kısa düşey ağız kenarı, hafif yuvarlatılmış dudak. Kaide altında çark izleri mevcut.

No. 3: (Şek. 3) Tüm çanak. İç yüzey kısmen, dış yüzey tamamen kalker tabakası ile kaplı. Bibliyografya: Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No: İzmir Arkeoloji Müzesi **12409**. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 274. Taban Çapı: 0. 114. Yükseklik: 0. 081. Hamur: Açık kırmızımsı kahverengi (5 YR 6/4). Astar: İç yüzeyde beyaz, dış yüzey ağız kenarında izi mevcut. Sır: Çok aşınmış, dış yüzey ağız kenarında şeffaf açık sarı renk kalıntılar mevcut. Form: Alçak, düzensiz halka kaide, dışa doğru açılan derince gövde, gövde geçişinde keskin kavisli düşey ağız kenarı, sivriltilmiş dudak. Kaide altında çark izleri mevcut.

Şek. 24- İzmir Arkeoloji Müzesi 14719 envanter numaralı çanak.

No. 4: (Şek. 4) İki parça halinde birleştirilmiş üçte biri kırık ve noksan çanak. İç yüzey kısmen, dış tamamen kalker tabakası ile kaplı. Bibliyografya: Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi **12442**. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 275. Taban Çapı: 0. 105. Yükseklik: 0. 083. Hamur: Açık kırmızımsı kahverengi (5 YR 6/4). Astar: Aşınmış. İç yüzeyde beyaz, dış ağız kenarında izi mevcut. Sır: Aşınmış. İç yüzeyde

İzmir Arkeoloji Müzesi'ndeki Kuş Figürlü...

şeffaf sarı renk kalıntıları mevcut. Form: Alçak, düzensiz halka kaide, dışa doğru açılan derince gövde, gövde geçişinde keskin kavisli düşey ağız kenarı, sivriltilmiş dudak.

No. 5: (Şek. 5) İki parça birleştirilmiş üçte biri kırık ve noksan çanak. Dış yüzey kalker tabakası ve deniz kabukları ile kaplı. Bibliyografya: Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi 12443. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 274. Taban Çapı: 0. 112. Yükseklik: 0. 081. Hamur: Açık kırmızımsı kahverengi (5 YR 6/4). Astar: İç yüzeyde beyaz, dış ağız kenarında izi mevcut. Sır: İç yüzeyde şeffaf krem-açık sarı renk sırlı, dışta ağız kenarında izi mevcut. Form: Alçak düzensiz halka kaide, dışa doğru açılan derince gövde, gövde geçişinde keskin kavisli düşey ağız kenarı, sivriltilmiş dudak.

No. 6: (Şek. 6) İki parça birleştirilmiş tüm çanak. İç yüzey kısmen, dış tamamen kalker tabakası ile kaplı. Bibliyografya: Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi 14677. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0.2 75 .Taban Çapı: 0. 112. Yükseklik: 0. 081. Hamur: Açık kırmızımsı kahverengi (5 YR 6/4). Astar: İç yüzeyde beyaz. Sır: İç yüzeyde şeffaf sarı renk. Form: Alçak halka kaide, dışa doğru açılan derince gövde, gövde geçişinde keskin kavisli düşey ağız kenarı, sivriltilmiş dudak. Benzer Örnekler: Göz yapısı için; Brouscari 1988, 505, fig. 2; Alanya Müzesi, env. no. 2583

No. 7: (Şek. 7) Kırık ve noksan çanak. İç yüzey kısmen, dış tamamen kalker tabakası ile kaplı. Bibliyografya: Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi 12441. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 273. Taban Çapı: 0. 110. Yükseklik: 0. 083. Hamur: Açık kırmızımsı kahverengi (5 YR 6/4). Astar: Aşınmış. İç yüzeyde beyaz, dışta ağız kenarında izi mevcut. Sır: Çok aşınmış. İç yüzeyde şeffaf sarı renk sır kalıntıları mevcut. Form: Alçak basit halka kaide, merkezde dış bükey derince gövde, gövde geçişinde keskin kavisli düşey ağız kenarı, sivriltilmiş dudak

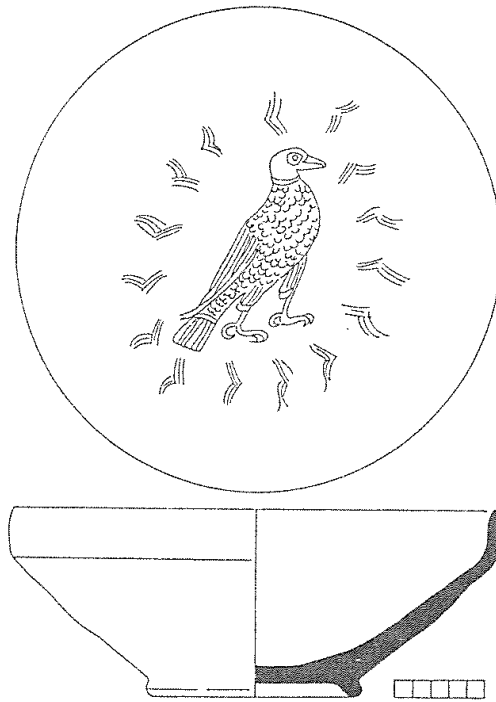
No. 8: (Şek. 8) Tüm çanak. Dış yüzey kalker tabakası ile kaplı. Bibliyografya: Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi 14671. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 260. Taban Çapı: 0. 110. Yükseklik: 0. 085-0. 074. Hamur: Açık kırmızı (2,5 YR 6/6). Astar: Aşınmış. İç yüzey ve dış ağız kenarında beyaz astar izi mevcut. Sır: Tamamen aşınmış. Yer yer şeffaf pırıltılar mevcut. Form: Dışa doğru açılan alçak halka kaide, merkezde dış bükey derin gövde, basit kısa düşey ağız kenarı, sivriltilmiş dudak. Benzer Örnekler: Form; Brouscari 1988, fig. 18 (1).

No. 9: (Şek. 10) Kırık ve noksan bir parçası alçı ile tümlenmiş çukur tabak. Bibliyografya: L. Doğer., "İzmir Arkeoloji Müzesi Bizans Sırlı Seramik Koleksiyonu", a.g.e. 62, Res.1. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env No: İzmir Arkeoloji Müzesi

Lale Doğer

8139. Müzeye Geliş Şekli: Hibe.1974. Ağız Çapı: 0. 252. Taban Çapı: 0. 110. Yükseklik: 0. 046. Hamur: Sütlü kahverengi pudramsı görünümde. Astar: İç yüzey ile dış ağız kenarı beyaz astarlı. Sır: İç yüzey ile dış ağız kenarı şeffaf açık sarı renk sırlı. Form: Dik kalın içten kademeli alçak halka kaide, merkezde kalınlaştırılmış dış bükey dışa doğru açılan yayvan gövde, basit ağız kenarı tırtıllandırılmış.

Benzer örnekler: Form; Ch. Morgan., a.g.e. 163, fig. 140 b, no. 1681, Benzer bir kaide formu; a. g. e. fig. 140c, no. 1718; E.Ioannidaki- Dostoglou., a.g.e. 166, fig. 15; 170, fig. 31.

Şek. 25- İzmir Arkeoloji Müzesi 12393 envanter numaralı çanak.

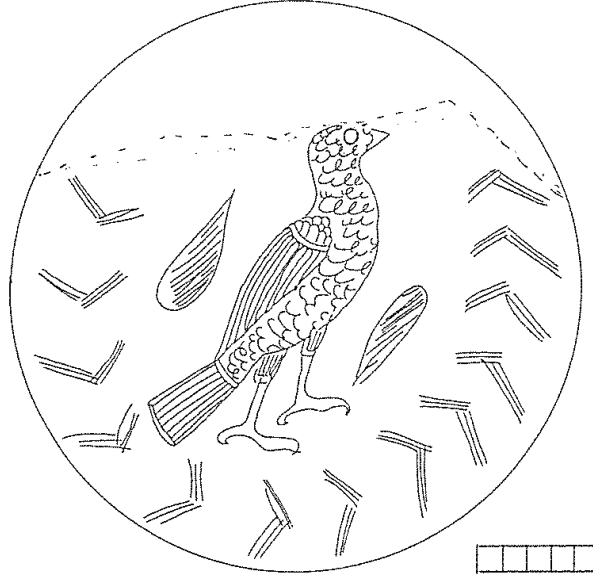
No. 10: (Şek. 11) Dört parça halinde birleştirilmiş çanak. İç yüzey kısmen, dış kaide hariç tamamen kalker tabakası ile kaplı. Bibliyografya: Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env No: İzmir Arkeoloji Müzesi 14690. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 250. Taban Çapı: 0. 095. Yükseklik: 0. 074. Hamur: Açık kırmızı (2,5 YR 6/6). Astar: İç yüzeyde beyaz astar.

İzmir Arkeoloji Müzesi'ndeki Kuş Figürlü...

Sır: İç yüzeyde şeffaf sarı renk sırlı. Form: Alçak, basit düzensiz halka kaide, dışa doğru açılan yayvan gövde, sivriltilmiş dudak.

No. 11:(Şek. 12) Tüm çanak. Dış yüzey kalker tabakası ile kaplı. Bibliyografya: L. Doğer., "İslam Sanatı Etkisinde Kuş Figürlü Bizans Seramikleri", a.g.e.15, Res.1. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi 12418. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 260. Taban Çapı: 0. 110. Yükseklik: 0. 080-0. 090. Hamur: Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6). Astar: İç yüzeyde beyaz. Sır: Aşınmış. İç yüzeyde şeffaf sarı renk pırıltılar mevcut. Form: Dışa doğru açılan alçak halka kaide, merkezde hafif dış bükey yayvan derince gövde, basit hemen hemen dikey ağız kenarı, ucu küt sivri dudak. Benzer Örnekler: Form; Ch. Morgan., a.g.e. 285, no. 1207, 129, fig. 103j.

No.12: (Şek. 13, Res. 4) Tüm çanak. Bibliyografya: Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi 7949. Müzeye Geliş Şekli: Hibe.1974. Ağız Çapı: 0. 260-0. 270. Taban Çapı: 0. 105- 0. 110. Yükseklik: 0. 090-0. 095. Hamur: Açık kırmızı (2,5 YR 6/8). Astar: İç yüzeyde beyaz, dış ağız kenarında izi mevcut. Sır: Şeffaf uçuk sarı (5 Y 8/2). Form: Dik kalın alçak halka kaide, merkezde hafif dış bükey orta derinlikte yayvan gövde, hafif yuvarlatılmış dudak.

Şek. 26- İzmir Arkeoloji Müzesi 12440 envanter numaralı çanak.

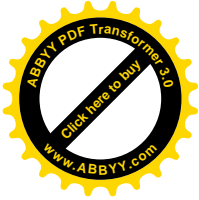
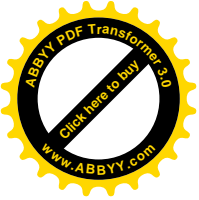
Lale Doğer

No. 13: (Şek. 14) Kırık ve noksan çanak. İç yüzey ağız kenarı ile dış yüzey kısmen kalker tabakası ile kaplı. Bibliyografya: Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi 12444. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 255. Taban Çapı: 0. 105. Yükseklik: 0. 070. Hamur: Açık kırmızımsı kahverengi (5 YR 6/4). Astar: Aşınmış. İç yüzey ile dış ağız kenarında beyaz-krem renk, dış gövde pembemsi renk astarlı. Sır: Aşınmış. İç yüzey açık sarı renk, dış yüzey ağız kenarında izi mevcut. Form: Alçak halka kaide, merkezde hafif dış bükey yayvan gövde, sivriltilmiş dudak.

Şek. 27- İzmir Arkeoloji Müzesi 14670 envanter numaralı çanak.

No. 14: (Şek. 17, Res. 5) Üç parça halinde birleştirilmiş tüm çanak. İç yüzey kısmen, dış yüzey tamamen kalker tabakası ve deniz fosilleri ile kaplı. Bibliyografya: Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi 14691. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 262. Taban Çapı: 0. 114. Yüksekli: 0. 091. Hamur: Açık kırmızı (2,5 YR 6/6). Astar: İç yüzeyde izi mevcut. Sır: Tamamen aşınmış. Form: Dışa açılan alçak halka kaide, merkezde düz orta derinlikte gövde, basit kısa dikey ağız kenarı,ucu kütleşmiş sivri dudak. Benzer örnekler: Form ;V.H. Elbern., a.g.e. 45, çizim C (kaide daha yüksek).Tüm kompozisyonun yakın benzeri için (özellikle kartalın paça ve

İzmir Arkeoloji Müzesi 'ndeki Kuş Figürlü...

pençelerindeki ayrıntılar) bkz. E. Brouscari., a.g.e. 508, fig. Bitkisel süsleme için bkz. The Malcove Collection., a.g.e. 181, no. 252.

No.15: (Şek. 19, Res. 6) Üç parça halinde birleştirilmiş, üçte biri kırık ve noksan çanak. İç yüzey kısmen, dış yüzey tamamen kalker tabakası ile kaplı. Bibliyografya: Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi **12448**. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 257. Taban Çapı: 0. 113. Yükseklik: 0. 080. Hamur: Açık kırmızımsı kahverengi (5 YR 6/4). Astar: İç yüzey ve dış ağız kenarında beyaz astar. Sır: İç yüzey ve dış ağız kenarında şeffaf sarı renk sır. Form: Dik alçak geniş halka kaide, tabanda kalınlaştırılmış merkezde düz orta derinlikte gövde, gövde geçişinde keskin kavisli hemen hemen düşey yüksek ağız kenarı, hafif yuvarlatılmış dudak. Benzer Örnekler: Form ve bezeme olarak tam benzeri için ; Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi, env. no. 3631-3630 (bitkisel bezeme farklı).

No.16: (Şek. 20) Kısmen kırık ve noksan çukur tabak. Bibliyografya: Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi **12439**. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere.1988 yılında envanter edilmiş.Ağız Çapı: 0. 200. Taban Çapı: 0. 108. Yükseklik: 0. 036. Hamur: Kırmızımsı kahverengi (5 YR 5/4). Astar: İç yüzey ve dış ağız kenarında beyaz astar.Dış gövde pembemsi kahverengi. Sır: İç yüzey ve dış ağız kenarında şeffaf açık sarı renk sır. Form: Çok alçak düzensiz halka kaide, merkezde konveks yayvan ve sığ gövde, gövde geçişinde keskin kavisli hafifçe dışa açılan düşey ağız kenarı, sivriltilmiş dudak. Benzer Örnekler: Form; Ch. Morgan., a.g.e. 121, fig. 95b, no. 1015; 117, fig. 91b, no. 969 ; M. A. Frantz., a.g.e. fig. 33 (A 33) ; bu form ve varyasyonları Pelagos batığı seramiklerinde çok görülmektedir. Bazı örnekler için bkz. Byzantine Glazed Ceramics. The Art of Sgraffito.a.g.e.s.128. kat.140, az farklarla. a.g.e kat. 134, 136, ,141; dudak farkı ile bkz. E. Brouscari, a.g.e. fig. 19 (3).

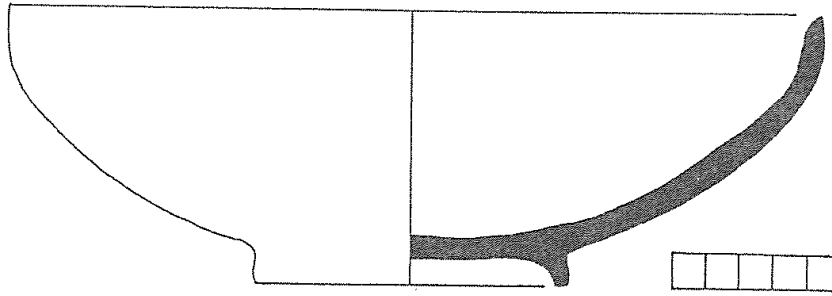
No.17: (Şek. 21) Tüm çanak. Bibliyografya: L. Doğer., “İzmir Arkeoloji Müzesi Bizans Sırlı Seramik Koleksiyonu”, a.g.e. 65, tab. II (b). Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi **7950**. Müzeye Geliş Şekli: Hibe.1974. Ağız Çapı: 0. 245. Taban Çapı: 0. 101. Yükseklik: 0. 070. Hamur: Kırmızımsı sarı (7,5 Y 6/8). Astar: İç yüzey ve dış ağız kenarında beyaz astar. Sır: İç yüzey ve dış ağız kenarında şeffaf açık sarı renk sır. Form: Alçak düzensiz halka kaide, merkezde dış bükey orta derinlikte yayvan gövde basit ağız kenarı, sivriltilmiş dudak.

No.18: (Şek. 22, Res. 7) Ağız kenarında küçük bir parça kırık ve noksan çanak. Bibliyografya: L. Doğer., “İzmir Arkeoloji Müzesi Bizans Sırlı Seramik Koleksiyonu”, a.g.e. 64, res.2. Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No: İzmir Arkeoloji Müzesi **7951**: Hibe.1974. Ağız Çapı: 0. 260-0. 270. Taban Çapı: 0. 105-0. 110. Yükseklik: 0. 085-0. 095. Hamur: Kırmızı (2,5 YR 5/8). Astar: İç yüzeyde ve dış ağız kenarında beyaz. Sır: İç yüzey ve dış ağız kenarında şeffaf uçuk sarı renk (5 YR

Lale Doğer

8/2). Form: Dik, alçak halka kaide, merkezde incelmış iç bükey derince gövde, basit dikey ağız kenarı, ucu kütleleşmiş sivri dudak.

No. 19: (Şek. 23) İki parça halinde birleştirilmiş üçte biri kırık ve noksan çanak
Bibliyografya: L. Doğer., "İzmir Arkeoloji Müzesi Bizans Sırlı Seramik Koleksiyonu", a.g.e. 65, tab.II (d). İç yüzey ağız kenarı ile dış yüzey kalker tabakası ile kaplı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi 12447. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 260. Taban Çapı: 0. 110. Yükseklik: 0. 073. Hamur: Açık kırmızı (2,5 YR 6/6). Astar: İç yüzey ve dış ağız kenarında beyaz astar. Sır: İç yüzey ve dış ağız kenarında şeffaf açık sarı renk sır. Form: Alçak halka kaide, merkezde dış bükey orta derinlikte yayvan gövde, basit ağız kenarı, sivriltilmiş dudak. Benzer Örnekler: Bezeme: Kuş figürünün benzeri için (bacak yapısı hariç); T. Ergil., a.g.e. 37, fig. 10. Baş şekli için; E. Brouscari., a.g.e.505, fig. 2. Bacaklar için; Ch.Morgan, a.g.e. pl. XLIIId, no. 1211; A. Hoti, a.g.e. 233, tab. III, no. 15, 17, 19.

Şek. 28- İzmir Arkeoloji Müzesi 8141 envanter numaralı çanak.

No. 20: (Şek. 24) Ağız kenarında kırık ve noksan parça bulunan çanak
Bibliyografya: L. Doğer., "İzmir Arkeoloji Müzesi Bizans Sırlı Seramik Koleksiyonu", a.g.e. 65, tab.II (c). İç ve dış yüzey kalker tabakası ile kaplı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi 14719. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 270. Taban Çapı: 0. 110. Yükseklik: 0. 096. Hamur: Aşınmış. Açık kırmızı (2,5 YR 6/6). Dış yüzey kahverengimsi hamur. Astar: Aşınmış. İç yüzeyde beyaz astar kalıntıları mevcut. Sır: Çok aşınmış. Form: Dışa doğru açılan, çok kalın alçak düzensiz halka kaide, merkezde kalınlaştırılmış orta derinlikte gövde, gövde geçişi vurgulanmış dikey ağız kenarı, yuvarlatılmış dudak. Benzer Örnekler: Bezeme: Kuş figürü farklı olmakla birlikte benzer kompozisyon, Alanya Müzesi, env. no. 1. 35. 75, 2. 6. 79

İzmir Arkeoloji Müzesi 'ndeki Kuş Figürlü...

No. 21: (Şek. 25) Tüm çanak. İç ve dış yüzey kısmen kalker ve deniz fosilleri ile kaplı. Bibliyografya: Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi 12393.1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 271. Taban Çapı: 0. 115. Yükseklik: 0. 093. Hamur: Kırmızımsı sarı (5 YR 6/8). Astar: Aşınmış. İç yüzeyde beyaz-krem kalıntılar mevcut. Sır: Çok aşınmış. İç yüzeyde yer yer şeffaf sarı renk pırıltılar mevcut. Form: Dışa doğru açılan alçak halka kaide, merkezde düz derince gövde, gövde geçişinde keskin kavisli yüksek düşey ağız kenarı, sivriltilmiş dudak. Benzer Örnekler: Form ; Alanya Müzesi 34 (etüt) ; M. A. Frantz., a.g.e. fig. 33, C1 (daha küçük boyutta); V.H. Elbern, a.g.e. 45, Çizim. D; A.H.S. Megaw-R.E. Jones., a.g.e. 250, fig. 7 (M18) ; E. Brouscari, a.g.e. 515, fig. 18. 7; Dostoglou 1988, 102, fig.3; The Malcove Collection, a.g.e. 181, no. 252. Bezeme; Antalya Müzesi, 34 (etüt); Kuş figürünün sadece kanadı için. Alanya Müzesi, env. no. 1. 27. 75.

Şek. 29- İzmir Arkeoloji Müzesi 14692 envanter numaralı çanak.

No. 22: (Şek. 26, Res. 9) Üçte biri eksik çanak. Dış yüzey ince bir kalker tabakası ile kaplı. Bibliyografya: Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi 12440. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere.1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 245. Taban Çapı: 0. 105. Yükseklik: 0. 072 Hamur: Kırmızımsı sarı (5 YR 6/8). Astar: İç yüzey ve dış ağız kenarında beyaz astar. Sır: İç yüzey şeffaf krem renk sırlı. Dış ağız kenarında izi mevcut. Form: Alçak basit halka kaide, dışa doğru açılan orta derinlikte yayvan gövde, sivri dudak. Benzer Örnekler:

Lale Doğer

Bezeme ; Figürün sadece gövde ve baş dolgusu için ;T. Ergil., 37, no. 9 ve 38, no. 13. Figür hariç bitkisel kompozisyon için ; Antalya Müzesi, env. no. 3662; T. Ergil., a.g.e. 38, no. 15); Üçlü şevronlar için Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi, env. no. 7581.

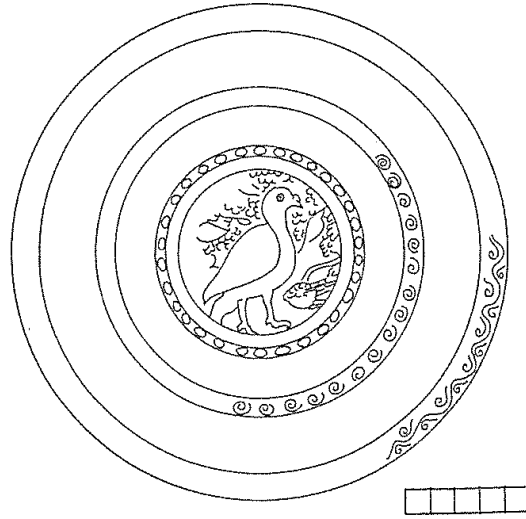
No. 23: (Şek. 27) Tüm çanak. İç ve dış yüzey kısmen kalker tabakası ile kaplı. Bibliyografya: Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No: İzmir Arkeoloji Müzesi 14670. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 270 Taban Çapı: 0. 120. Yükseklik: 0. 080. Hamur: Açık kırmızımsı kahverengi (5 YR 6/4). Astar: İç yüzey ve dış ağız kenarında beyaz astar. Sır: İç yüzeyde şeffaf sarı renk sır, dış ağız kenarında kalıntılar mevcut. Form: Alçak halka kaide, dışa doğru açılan orta derinlikte yayvan gövde, sivriltilmiş dudak. Gövde de çark izleri mevcut. Benzer Örnekler: Bezeme ; Baş şekli olarak tam benzeri için bkz. Ch. Morgan., a.g.e. pl. XLIIb, no. 1107. Yarım dallar için bkz.; E. Parman., “Bizans Keramiklerinden İlginç Bazı Örnekler”, H.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları I, Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları 4, Ankara, 1986, res. 10; Baş şekli hariç gövde, kuyruk, bacaklar için bkz; T. Ergil., a.g.e. 37, no. 9 ; Bitkisel bezeme. Antalya Müzesi, 69 (etüt).

Şek. 30- İzmir Arkeoloji Müzesi 12371 envanter numaralı çanak.

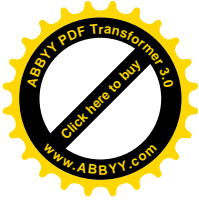
İzmir Arkeoloji Müzesi 'ndeki Kuş Figürlü...

No. 24: (Şek. 28, Res. -10) Tüm çanak. İç ve dış yüzey kısmen kalkerli ve aşınmış. Bibliyografya: Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi 8141. Müzeye Geliş Şekli: Hibe.1974. Ağız Çapı: 0. 250. Taban Çapı: 0. 105. Yükseklik: 0. 085 Hamur: Açık kırmızımsı kahverengi (5 YR 6/4). Astar: İç yüzey ve dış ağız kenarında beyaz astar. Sır: İç yüzey ve dış ağız kenarında şeffaf sarı renk sır. Form: Hafif dışa doğru açılan alçak halka kaide, merkezde düz orta derinlikte yayvan gövde, gövde geçişinde kavisli hemen hemen dik ağız kenarı, sivriltilmiş dudak. Benzer Örnekler: Form; Ch. Morgan., a.g.e. fig. 1103j, no. 1207; D. T. Rice., "Late Byzantine Pottery at Dumbarton Oaks", a.g.e. 1966, s. 212 (C ve D); E.Dostoglou, a.g.e. 164, fig. 13.

Şek. 31- İzmir Arkeoloji Müzesi 12451 envanter numaralı çanak.

No. 25: (Şek. 29) Üç parça halinde birleştirilmiş ağız kenarında kırık ve noksan çanak. İç yüzey kısmen, dış yüzey kaide hariç tamamen kalker tabakası ile kaplı. Bibliyografya: Yayınlanmadı Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No: İzmir Arkeoloji Müzesi 14692. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere.1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 265. Taban Çapı: 0. 115. Yükseklik: 0. 082. Hamur: Sarımsı kırmızı (5 YR 5/6). Astar: İç yüzey beyaz astar. Sır: İç yüzey şeffaf açık sarı renk sırlı. Form: Alçak basit halka kaide, dışa doğru açılan derince gövde, gövde geçişinde keskin kavisli dikey ağız kenarı, sivriltilmiş dudak. Genel olarak benzer kompozisyon için bkz.; Ch. Morgan., a.g.e. pl. XLIIId, no. 1211; Malcove Collection, a.g.e. 183

Lale Doğer

No. 26: (Şek. 30) Tüm çanak. Bibliyografya: L. Doğer., “İslam Sanatı Etkisinde Kuş Figürlü Bizans Seramikleri”, a.g.e.16, res.4. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No.: İzmir Arkeoloji Müzesi **12371**. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 255. Taban Çapı: 0. 110. Yükseklik: 0. 085-0. 090. Hamur: Açık kırmızı (2,5 YR 6/6). Astar: İç yüzeyde beyaz astar, dışta ağız kenarında izi mevcut. Sır: İç yüzeyde şeffaf uçuk sarı (5 YR 8/4). Form: Hafif dışa doğru açılan içten kademeli halka kaide, merkezde dış bükey derince gövde, basit kısa düşey ağız kenarı, sivriltilmiş dudak.

No. 27: (Şek. 31, Res. 11) Tüm çanak. İç ve dış yüzey kısmen kalker tabakası ile kaplı. Bibliyografya: Yayınlanmadı. Buluntu Yeri: Bilinmiyor. Müze Env. No: İzmir Arkeoloji Müzesi **12451**. Müzeye Geliş Şekli: Müsadere. 1988 yılında envanter edilmiş. Ağız Çapı: 0. 205 Taban Çapı: 0. 090. Yükseklik: 0. 064. Hamur: Açık kırmızımsı kahverengi (2,5 YR 6/4). Astar: Aşınmış. İç yüzeyde beyaz astar, dış ağız kenarında izi mevcut. Sır: Çok aşınmış. İç ve dış ağız kenarında şeffaf sarı renk kalıntılar mevcut. Form: Hafif dışa doğru açılan alçak halka kaide, merkezde dış bükey ağız kenarına doğru genişleyen derin gövde, ucu küt sivri dudak. Kaide altında çark izleri belirgin.